

TRANSILVANIA

Organul societății culturale „Astra“.

Cuvântul de deschidere

al

vicepreședintelui „Astrei“, dl Dr. G. Preda,

la adunarea generală din Sft.-Gheorghe, 13 Septembrie 1931.

Onorată Adunare Generală,

Starea de boală a iubitului nostru președinte dl Vasile Goldiș îl pune și de astădată în imposibilitate să prezideze această măreață adunare generală.

Prin o scrisoare trimisă din localitatea balneară — Balaton Füred, la 23 August, a. c., D-sa, indicând ca motiv gravitatea boalei, ne roagă să luăm la cunoștință demisia sa din postul de președinte.

Comitetul Central, în ședința din 5 Septembrie, a. c., luând la cunoștință conținutul scrisoarei și-a exprimat adâncă sa părere de rău asupra hotărârei nestrămutate a președintelui, pe care o comunicase deja și M. S. Regelui, președintele nostru de onoare. Comitetul dispune ca demisia să fie transpusă adunării generale cu propunerea de a se ruga călduros dl Președinte să continue a conduce și mai departe Asociația noastră.

Scrisoarea de demisie a mult stimatului nostru președinte oglindește marea sa personalitate, interesul și dragostea ce a purtat și o poartă Asociației noastre. Cred că ea vă va fi cunoscută la timpul său, din partea comisiei ce o veți institui cu propunerile necesare.

În conformitate cu art. 26 din statute și ca unul ce pentru moment sunt singurul vicepreședinte al „Astrei“, îmi revine dreptul și obligația să substituiesc pe dl președinte.

Deosebită atenție și dragoste, cu care am fost încunjurat ori de câte ori s'au ivit ocazii să vizitez despărțămintele Dv. și să cercetez activitatea Dv.; bunavoință și concilianță pusă în discuțiile din adunările acestor despărțăminte (la cari am luat parte), constituiesc pentru mine garanții suficiente, că sarcina cu care sunt onorat prin statute și de către Comitet, — oricât de grea ar apărea, — va fi prin Dv. mult ușurată.

Onorată Adunare Generală,

Tradițiile „Astrei” fac ca președintele ei, în cuvântarea de deschidere a adunării generale, să atingă probleme ce au legături cu scopurile sau activitatea acestei Asociații culturale.

Substituind pe dl președinte îmi iau permisiunea să atrag prin câteva cuvinte atenția Dv. asupra importante probleme morale care privește tot atât de mult activitatea și progresul „Astrei”, cât și activitatea și progresul țării noastre.

Știm cu toții, că două sunt căile pe cari se deschid perspectivele progresului. Una este cunoașterea cât mai profundă a naturii, proprietățile materiei și energiei, acțiunile și reacțiunile fizico-chimice, ca și fenomenele ce ne încunjură; cunoaștere, care poate da pe fiecare an copiilor noștri, avantaje mult mai mari decât acele de cari ne bucurăm noi; cunoaștere prin care se extinde și se perfecționează instrucția noastră. Alta este forța morală care ridică sau superiorizează pe om, îl fac din ce în ce mai capabil să evolueze, să aprecieze și să se bucure de privilegiile vieții sale pământești; este forța care completează instrucția noastră, făcând să se realizeze principiul că acolo unde intră lumina intră și adevărata plăcere, adevărata mulțumire sufletească.

Progresul material, efectul îmbogățirii intelectualității omezești, progres prin care se pătrunde natura cu scop de a cerceta și găsi comoditățile unei vieți mai bune, mai civilizate, este acel ce ne permite astăzi să vedem deosebirea de aspect și confort de traiu între: omul primitiv ieșit din cavernă, acoperit parțial cu blana de animal; cetățeanul roman ieșit din palatul luxos cu toga sa purpurie; cavalerul medieval cu peruca, mânecutele pline de dantele, cu pantalonii scurți și pantofi subțiri (gata să scoată sabia pentru orice jignire a onoarei) și între omul modern, contemporan fie că el șade la biroul său în vestă sau sacou, lucrând sau ascultând vești venite dela mii de kilometri (în câteva zeci din o secundă), fie că stă în halat alb, cercetând la microscop celula viețuindă sau la lupa astronomică mișcarea și evoluția astrilor, fie că se preumblă în frac negru prin saloane luxoase, culise diplomatice cu ușurința cu care un aviator în haina de piele, străbate văzduhul peste mări și țări.

Acestui progres material, venit de pe urma dezvoltării intelectuale, acestui progres intru câtva exterior ființei umane și umanității nu corespunde oare astăzi și în acelaș grad un progres moral, un progres interior acestei ființe, acestei umanități?

Nimeni nu pune la îndoială faptul, că evoluția intelectuală generatorie atâtor descoperiri și invențiuni, nu a avut și o evoluție morală.

Istoria filozofiei și aceea a doctrinelor morale dovedesc această evoluție.

Morala instinctelor și a necesităților, morala plăcerii și a interesului, morala individualistă, s'a modificat în cursul vremii în o morală ce are la bază altruismul cu sentimentul umanității.

Diferiți filosofi și moralisti — de altfel — au propagat și propagă o morală fie pe baza utilitarismului, a dreptului pozitiv, a științei experimentale a moravurilor, etc. cu acelaș entuziasm și cu aceeaș forță, cu care misionari creștini și reprezentanți ai bisericii noastre au propovăduit și propovăduesc morala religioasă, morala creștină.

Oricare ar fi fost însă mijlocul de aplicație a moralei, această evoluție morală a adus treptat cu ea o adaptație permanentă a ființei noastre la rolurile ce trebuie să le joace în diferitele medii și în diferitele momente sau epoci ale vieții.

Instinctul de a judeca spontan binele și răul, a suferit cu timpul transformări în conștiința noastră. El s'a superiorizat pe măsura misiunii noastre de a munci și de a obține un cât mai mare bine de pe urma acestei munci.

Această superiorizare s'a efectuat nu numai în înțelesul conservării, apărării și dezvoltării ființei noastre, dar și în acela al conservării, apărării și dezvoltării speciei noastre umane.

Astăzi am putea zice că ideile morale dezvoltate sub aparența progresului, nu sunt decât niște adaptațiuni la funcțiuni și că nu există indivizi sau popoare cari trăiesc, ci o umanitate care trăiește în acești indivizi și popoare. Mai mult încă: putem spune că această umanitate, această universalitate este aceea care comandă de cele mai multe ori partea particulară din fiecare individ sau popor.

Datorită evoluției și progresului moral, astăzi constatăm că linșajul public a dispărut și că publicul nu mai râde — precum râdea odinioară — la umilirea, maltratarea sau pedepsirea unui nenorocit. Poporul nu mai aplaudă gestul ca unul din ei să fie ucis. Servitorii chiar nu mai surâd când unul din ei este batjocorit sau pălmuit de stăpân. O solidaritate împinge pe toți la apărarea semenului, camaradului, apărându-se prin aceasta și pe ei.

Grație progresului moral, altruismul neutralizează egoismul animal din sufletul celui avut. Fiecare generație găsește pe bogătaş nu numai mai instruit și mai muncitor, dar mai înțelegător, mai social, mai compătimitor. Priviți chiar astăzi, — numeroasele liste de subscripție care abundă prin birourile noastre, numeroasele condiții și condicuțe purtate de indivizi prin localurile publice (pentru ridicări de biserici, școli, monumente, etc.) și veți vedea că ele sunt încă pline de semnături. Este de ajuns ca un jurnal să deschidă vreo rubrică de subscripție pentru vre-un nenorocit pentru ca sumele venite (chiar anonim) să afleaze.

Asociația nu-și datorește oare averea sa mecenajilor de eri? și dacă cei de astăzi se arată mai rar (din motivele ce vi le vom expune), nu putem afirma că ei lipsesc cu desăvârșire.

Datorită acestui progres moral, legislatorii au făcut legi sociale prin cari se ating proprietățile și veniturile individuale, prin cari se garantează vieța și sănătatea muncitorului contra accidentelor și boalelor, prin cari i se asigură bătrânețele, etc.

Totuși astăzi (după marele războiu) dacă urmărim din punct de vedere moral vieța individului, a familiei și cea socială, atât din țara noastră, cât și din alte multe țări, vom constata că aproape întreaga lume trece prin o criză morală.

Foarte mulți indivizi singuratici sau grupați în diferite mediuri sociale, dovedesc prin conduita lor o slăbire a idealului moral, dovedesc că înțeleg binele numai în felul lor, iar mijloacele practice pentru limitarea răului nu le iau în considerare.

Curba progresului moral din epoca prezentă nu se suprapune curbei progresului intelectual (respectiv celui material), fapt care are o repercursiune puternică mai ales în propaganda culturală.

Prin analogie cu ceea ce se petrece în organismul ființei noastre, unde curbele de creștere fizică și psihică nu se suprapun și curbele morale și intelectuale din individ sau societate, afectându-se reciproc, conduc spre un antagonism care face ca stagnarea, micșorarea sau regresul uneia să coincidă de cele mai multeori cu mersul înainte cu mărirea sau progresul celeilalte.

O scurtă privire istorică din epocile vieții omenești, ne aduce convingerea nu numai a succesiunii paroxistice a acestor curbe, dar și a variației fazelor uneia asupra celeilalte.

La început a dobândit omul repede pe lângă cunoștințele câtorva arme necesare captării pradei și pe acele ale unui confort destul de simplu al vieții. Acestui început de progres material îi urmează o stagnare seculară sau milenară, în care timp se clarifică o conștiință morală prin ideile altruistice, familiare, religioase, etc.

În faza istorică, când progresele materiale iau o revanșă puternică, progresul moral nu poate urma imediat celui intelectual cu acelaș tren, cu aceeași viteză.

Nu poate urma, deoarece odată cu progresul material, se mărește și vârtejul intereselor și pașimilor cari se înlănțuesc cu atât mai tare cu cât germenii ambițiunii, ai parvenirei rezezi, ai îmbogățirii precoce și excesive, păstrează în diferitele mediuri o virulență fără seamă.

Febra de idei și plăceri din această epocă de progres material dă biciu continuu instinctului de conservare individuală, făcând să troneze viciul, excesul, abuzul, egoismul, târgul conștiinței, etc.

Cu cât curba intelectuală și de progres material se apropie de paroxism, cu atât criza morală este mai puternică și mai decepționantă.

Priviți paroxismul curbei materiale de astăzi venit cu atâtea descoperiri și invențiuni aplicate și vedeți cum din punct de vedere moral, mulți indivizi cred că fericirea constă în a găsi cât mai ușor grăuntele de piper care să-i facă mai picantă vieața. Acest picantism al vieții îi aduce o plăcută excitație fizică și psihică. Pentru menținerea acestei plăceri are nevoie însă, să adaoge zilnic un bob de piper mai mult și astfel ajunge la o intoxicare sensuală morală, care duce cu timpul la scăderea personalității sale. Obișnuința odată căpătată, desintoxicarea se face cu greu, iar recidivele sunt de temut.

Moralitatea scăzută din epoca prezentă nu atinge negreșit pe toți indivizii sau toate societățile.

Există mai mult un dezechilibru moral cu o medie în avantajul răului.

Nu am putea preciza cât va dura acest dezechilibru, deoarece nu se pot ști exact împrejurările și nici timpul când progresul material va staționa, lăsând cursul liber progresului moral.

O întrebare însă care se pune pentru noi, ar fi: dacă trebuie să așteptăm liniștiți venirea acestor împrejurări prielnice dezvoltării curbei morale sau să acționăm intensiv spre a accelera această venire? Și în acest din urmă caz pe ce s'ar putea baza necesitatea intervenției noastre și ce efecte ar avea pentru prezent și viitor?

Vieața din univers, ca și cea din om nu exprimă — precum știm — decât conflictul părților contrarii, decât lupta între bine și rău (binele însemnând creație progres, iar răul distrugere, ruină). Această luptă constituie izvorul mișcării, acela al energiei sau al forței vii.

În univers, ca și în om, există o rezultantă a triumfului binelui. Această rezultantă se arată în mod permanent în univers și mai puțin permanent la om.

Un individ nu poate fi clasat ca agent pozitiv sau negativ al vieții, decât numai în raport cu această rezultantă.

Cele mai frumoase calități pot deci să se întâlnească în același individ alături de oarecare defecte și cele mai rele naturi omenеști pot avea și oarecare calități.

Cum binele îl identificăm cu plăcerea și răul cu durerea și cum răul fiind necesar stimulării binelui nu trebuie și nu poate fi distrus complect, urmează ca acțiunea noastră să se mărginească la o limitare a acțiunii răului, deci la o înlesnire a victoriei binelui.

Ca membrii ai „Astrei”, ca soldați ai armatei pozitive a binelui, suntem pătrunși de credința că principiul contingentei do-

mină pretutindeni și că această contingență universală poate fi exploatată pentru ajungerea scopului nostru. Această contingență ne indică că fiecare din noi poartă în sine puterea binelui și răului și numai excitațiile venite din afară (din lume) scot prin luptă la iveală una din aceste puteri. Nu avem deci decât să știm să lucrăm asupra acestor excitațiuni, în scop de a înlesni triumful binelui.

Prin această operă a noastră desvoltăm mecanica psihologică după care individul lucrează conform rezultantei planului universal însă cu aparate proprii ființei sale și în acelaș timp favorizăm menținerea echilibrului moral din om și prin el din societate.

Nu vom intra în detaliile metodelor de educație de învățământ moral, atât de bine cunoscute multora din Dv.

Țin numai a atrage atenția asupra tradiției morale dela „Astra”, asupra moralei creștine care — stă la baza propagandei noastre, asupra acelei morale, care — prin opoziție cu celelalte morale recomandate de moralști — pășește fără oscilațiuni pe calea pe care a apucat dela început. Credincios acestei bune tradiții, aduc îndemnul de a persevera pe această cale morală, căci numai așa vom ajunge mai repede și fără întreruperea curbei progresului material, la o epocă de progres moral. Numai prin această perseverare vom ajunge la vremea, când cineva va fi socotit de bun nu numai când iubește familia sau pe ai săi, dar când suferă la suferința vecinului, când lacrimile semenului aduc o vibrare sau palpitate a inimei, când din atelier, câmp de agricultură, birou, etc. se va duce lupta pentru limitarea puterii egoismului, când de pe toate terenurile : științific, literar, economic și mai ales politic de partid, se va lucra în înțelesul ca și celui mai mic, mai slab să i-se înlesnească posibilitatea de ridicare, posibilitățile unei vieți mai bune și a unei morți cât mai îndepărtate.

Progresul moral al secolelor trecute care a adus organizarea mutualității, o asanare a uzinelor, o codificare a muncii, cu asigurarea existenței muncitorului, o interzicere a supliciului animalelor, o ocrotire a mamei și copilului, etc. îmi dă speranțe în achizițiile morale ale vieții viitoare, îmi dă încredere că această viață va fi mai mult lipsită de mizerii și nedreptate și copiii noștri se vor bucura de ea cu mai multă mulțumire decât ne bucurăm noi cei de astăzi, care pentru restabilirea echilibrului moral a vieții avem de înfruntat atâtea greutăți, atâtea piedeci, atâtea decepții. Dealtfel acestea din urmă nu trebuie să ne descurajeze.

Nu trebuie să șovăim nici în fața complexității problemei, nici la măsurile nedrepte luate de alții, nici la victoria intermitentă a răului. Să vrem și să fim hotărâți să luptăm cu adevărat

pe teren moral și îndemnând și pe cei mari și pe cei mici să acționeze în sensul de a respecta și a se face respectați, îndemnându-i să se obișnuiască a se stăpâni, să se obișnuiască a face eforturi spre bine, frumos și adevăr, dând pretutindeni exemplu și cu siguranță că vom sfârși prin a stabili un echilibru moral în omenii și societățile ce le compun, cu siguranță că vom parveni să întronăm autoritatea morală, atât de necesară vremurilor de astăzi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuvânt rostit de prof. I. Lupaș

la adunarea generală din Sft.-Gheorghe, 1931.

Inalt Prea Sfințite,

Onor. Adunare Generală!

În cuvântul de deschidere ni s'a arătat motivul pentru care intrunirea anuală a membrilor Asociațiunii noastre e lipsită și acum, ca și în anul trecut, de prezența dlui președinte Vasile Goldiș.

Cred că sunt în asentimentul tuturor, exprimând adâncă părere de rău, că starea debilitată a sănătății continuă să-l țină pe președintele nostru departe de conducerea Asociațiunii. Departe, bine înțeles, numai trupește, căci gândul și sufletul său a fost și este neconținut alături de toți ceice se găesc în serviciul acestei societăți de cultură și educație națională, fie în locuri de conducere și de răspundere, fie în acelea de muncă anonimă, închinată permanentelor ei scopuri de a face să se afirme și să triumfe ideea românismului în toate regiunile Patriei întregite.

De trei decenii și mai bine membrii Asociațiunii se obișnuiseră să vadă pe Vasile Goldiș, — fostul profesor al liceului Andreiu Șaguna din Brașov — totdeauna în cele dintâi rânduri ale luptătorilor pentru propășirea culturală și desrobirea politică a popoului român. Deaceea încrederea desăvârșită, cu care unanimitatea voturilor s'a îndreptat acum 8 ani spre dânsul, proclamându-l în adunarea dela Timișoara, cu însuflețire, președinte în locul decedatului Andreiu Bârseanu, n'a putut fi o surprindere pentru ceice cunoșteau împrejurările de viață culturală din Transilvania.

Chiar dela înființare Asociațiunea noastră a înțeles să dea membrilor ei, pe lângă stimulente de progres intelectual și o îngrijire deosebită a disciplinei sufletești, de neapărată trebuință în orice societate bine organizată. Deaceea s'a silit să încetățenească la conducerea ei înainte de toate o pronunțată directivă religioasă-culturală, directivă dată prin activitatea celor doi preoți nemuritori: Andreiu Șaguna și Timoteiu Cipariu, apoi o metodă specifică, pe care am putea-o numi *tradiția încrederii în conducători*.

Această tradiție s'a afirmat uneori în măsură deplină, încât membrii Asociațiunii păreau aplicați a renunța cu totul la dreptul criticei. Alteori s'au ivit însă încercări de a sdruncina încrederea mulțimii în conducători. Asemenea încercări au fost frecvente în anii din urmă, când un curent de criticism nedrept și exagerat începuse a izbi, cu nestăpânită involburare a patimilor profane, în oricine reprezenta în viața noastră publică o valoare reală sau o autoritate consacrată.

Dar nici acest impetuos curent de hipercriticism nu a putut împiedeca metoda tradițională de încredere în conducători de a se afirma în chip strălucit la alegerea președintelui Vasile Goldiș în 1923, ca și la cele două realegeri, în 1925 și 1930. Socotim că metoda aceasta, probată prin o îndelungată practică în sinul Asociațiunii noastre, merită un cuvânt de apărare, când se ivesc porniri de a o surpa cu orice preț și cu orice mijloace. Neamurile cu rol de conducere au știut să respecte tradiția încrederii în conducători și cu ajutorul ei au fost în stare să atingă culmi de progres moral și material.

Nu vom cere nimănui sacrificiul de a renunța la dreptul firesc al criticei, dar în interesul echilibrului normal și al disciplinei sufletești a neamului nostru trebuie să pretindem totdeauna, ca orice critică să fie îngăduită în limitele adevărului și să nu depășească granițele bune-cuviințe.

Ținând seamă de acest postulat elementar, oricine își va da osteneala să cerceteze progresele realizate de Asociațiune în ultimul deceniu și să le compare cu cele de mai înainte, va putea să se convingă că prezidenția lui Vasile Goldiș nu este lipsită de notele esențiale imprimate acestei societăți de către antecesorii săi în scaunul prezidențial. Ea a fost și este, în toate privințele, de valoare și importanță egală cu cele mai fecunde și mai binecuvântate dintre cele nouă prezidenții, câte s'au perândat la conducerea acestui așezământ dela 1861—1923.

Dacă o vom compara cu prezidenția lui Șaguna sau cu a lui Cipariu, cu a lui Iacob Bologa sau cu a lui Barițiu și Andreiu Bârseanu, vom vedea că prezidenția lui Vasile Goldiș a păstrat și augmentat cu adaosuri neprețuite moștenirea înaintașilor săi, nefiind lipsită nici de nota religioasă a devotamentului sacerdotal, moștenit dela Șaguna și Cipariu, nici de râvna și stăruința, moștenită dela Bologa în opera de organizare, nici de orizontul larg și de entuziasmul literar-publicistic, moștenit dela Barițiu și Bârseanu. La toate acestea a mai adăos dl Vasile Goldiș un spirit de conciliațiune și de largă înțelegere a tuturor problemelor, impuse de cerințele moderne. Astfel a izbutit a contribui în măsură însemnată la noua îndrumare a Astei și la prudenta ei încadrare în realitățile sociale-culturale ale României întregite.

Cu prilejul alegerii sale ca președinte, făcea dl V. Goldiș în adunarea generală dela Timișoara declarația solemnă că treimea, ce-i călăuzește sufletul, va fi neamul, tronul și credința. Cum a luptat el pentru desrobirea și proprășirea neamului, cum a servit tronul unității noastre naționale, cum a păzit credința străbună e în cunoștința vie și lămurită a contemporanilor capabili să urmărească cu atențiune trează și să cântărească drept și obiectiv valoarea oamenilor după fapte, nu după vorbe.

Ca președinte al Asociațiunii a străbătut nu numai județele de dincoace de munți, ci și o bună parte a altor regiuni conducătorii cărora și-au manifestat dorința de a se alipi, prin acțiunile lor culturale, organismului viguros și încercat al acestei societăți.

Pentru cei aplicați a se lăsa convinși mai mult de graiul cifrelor, decât de alte afirmațiuni doveditoare, să-mi fie îngăduit a aminti aici câteva cifre, cari mi-au fost puse la dispoziție de biroul central din Sibiu, prin dl secretar literar Horia P. Petrescu, spre a inveda o parte măcar din progresele realizate de Asociațiune în ultimii opt ani. La 1923 numărul despărțămintelor era 100 azi este 154; numărul membrilor fondatori era 591 azi este 1005; al celor pe viață a sporit dela 2069 la 3968; numărul broșurilor apărute în Biblioteca poporală a Asociațiunii a sporit dela 110 la 189, al celor publicate în Biblioteca Astra dela 8 la 17, iar secțiunile literare-științifice au tipărit până acum 15 lucrări din domeniul feluritelor specialități.

Din concesiunile de cinematografe, acordate Astei printr'un regulament elaborat de dl V. Goldiș în calitate de ministru al cultelor și artelor, s'a încassat în cursul anilor 1927—31 suma de 6,268.716 Lei, cu ajutorul cărora a putut face față multiplelor cerințe, chiar și în împrejurările critice ale anilor 1928—30, când vitregia vremilor și a oamenilor dela cârma României întregite pricinuisă Asociațiunii clipe de îngrijorare.

De asupra tuturor rezultatelor ultimului deceniu se înalță faptul celei mai vaste expansiuni, atinse de organizarea despărțămintelor și regionalelor Asociațiunii în timpul prezidenției lui Vasile Goldiș: la Apus până la Tisa, la Răsărit până la Nistru și la Miază-zi până în Dobrogea.

Toate aceste constatări, — în deplină conformitate cu adevărul pe care nu-l va putea întuneca nici o ingratitude, — arată oricui are ochi să vadă și minte să înțeleagă, că răstimpul dela 1923—1931 însemnează în analele Asociațiunii o epocă de progres necontestat, la a cărui realizare a contribuit efectiv președintele Vasile Goldiș. Spre suferințele și speranțele lui de înșănătoșire se cuvine să îndreptăm cugetele noastre cu evlavie și

recunoștință, după cum și sufletul lui se îndreaptă în aceste clipe spre toți cei întruniți aici în slujba adevărată a culturii românești. (Aplauze.)

Insaș slujba aceasta se întărește în convingerea, că pentru împrejurările, în cari e chemată Asociațiunea să-și ducă la îndeplinire programul său de educație obștească, încrederea în conducătorii probați e o metodă preferabilă hipercriticismului cu orice preț. (Aplauze.)

În numele secțiunii istorice, al cărei membru este dl V. Goldiș, de aproape 4 decenii, propun a i se trimite din această adunare generală următoarea telegramă :

Vasile Goldiș

președintele Asociațiunii, fost ministru

Arad

Membrii Asociațiunii, întruniți în adunarea generală a anului 1931, exprimă adâncă lor părere de rău, că starea de convalescență vă împiedecă a prezida această întrunire și roagă pe Atotputernicul să vă dăruiască sănătate deplină spre a putea cârmui și în viitor destinele Asociațiunii cu aceeaș însuflețire și cu acelaș devotament, cu care ați reușit a o îndruma în ultimii opt ani pe calea progresului vădit în toate domeniile ei de activitate.

Vicepreședinte PREDA.

(Aplauze puternice și îndelung repetate.)

Către un nou ideal.

Conferență ținută la Congresul Astrei la Sft.-Gheorghe (1931).

Subiectul conferenței mele a fost atins, sub diferite laturi, de mai mulți vorbitori, cum vor vedea îndată aceia cari au asistat la cele două ședințe de până acum, ale Astrei. Pentru mine faptul acesta e o satisfacție și o incurajare și în aceeași vreme, prilej de sinceră bucurie. E o dovadă că mi-am ales bine subiectul conferenței și că simțirea românească e și azi puternic unitară, cu toate constatările potrivnice pe care le fac aceia cari nu înțeleg realitatea națională de azi. Când atâția cărturari distinși din regiuni atât de îndepărtate ale românismului vin și constată aceleași necesități și porunci ale zilei de azi și directive pentru lupta de mâine, avem dovada dată că inima noastră bate și azi la fel și că idealul zilei de mâine va fi făurit, întreg și luminos, de simțirea unitară a neamului românesc. Toți vorbitorii în cadrele festivităților Astrei din acest an au vorbit de necesitatea unei credințe și nădejdi în ziua de mâine, în vitalitatea și viitorul neamului nostru. Această necesitate care duce necondiționat la făurirea unui nou ideal, n'a fost simțită până acum atât de adânc de către societatea românească și atât de imperios. După unire, realizat fiind idealul unității naționale, societatea noastră s'a lăsat condusă de instincte, puse cele mai multe în slujba așezării materiale a vieții românești. Și cum elementele acestei așezări au fost luate ca singura țintă a vieții private și publice de după unire și cum ele prin însăși natura lor sunt potrivnice oricărei idealizări a vieții și potrivite să reducă valoarea umană precum și să schimbe repede pe frați în dușmani, s'a ajuns la acel conflict greu de interese și la dușmăniile cari la un moment dat au putut lăsa impresia că unitatea românească e primejduită. Și de ani de zile se ridică atâția proroci cari ne vestesc distrămarea, pornind dela constatările lor greșite, — prilejuite de fenomenul schițat mai sus — că înainte de unire era mai multă simțire și energie românească, de amândouă laturile Carpaților, mai multă unitate decât azi.

Realizările vieții românești de după unire se pot asemăna cu materialele deosebite cari se adună pentru o nouă construcție de proporții mari. Cine vede munții de nisip, zidurile de cărămizi, sacii de beton, materialul lemnos de construcție, nu-și poate da seama cum se va așeza fiecare într'o construcție unitară. Dar vine arhitectul cu planul lui, cu îndrumările lui, cu mintea și puterea sa de creație și dovedește că nimic nu-i de prisos din materialul fără formă adunat pentru noua clădire și-i dă fiecăruia locul unde poate fi folositor.

Azi, dacă vom arunca cea mai grabnică privire asupra aspectului vieții românești, la doisprăzece ani dela unire, va trebui să constatăm, dacă suntem de bună credință, că am adunat un material bogat pentru clădirea vieții românești. Am crescut în avuție, în cultură, în suflet și energie românească. Dar acest material zace încă în mare parte, fără formă, material brut, în preajma noului edificiu al Statului național. Nu avem încă arhitectul care să pună fiecare energie și bogăție de simțire națională, la locul ei. Ceea ce este arhitectul pentru o clădire, e idealul pentru creația în viața națională a noului Stat român. Acest ideal nu s'a cristalizat deplin până acum, dar el începe să fie simțit tot mai mult azi și simțit la fel pe întreaga întindere a țării cum dovedește și congresul de-acum al Astei. Și aceasta trebuie să fie o mare bucurie și temelie puternic de optimism pentru noi toți.

O nouă credință, o nădejde tare în viitorul nostru, — iată strigătul care se aude azi și care anunță ivirea noului ideal, a puterii care va polariza energiile românești de azi, care le va da formă, punându-o pe fiecare la locul unde poate creia. Printre grămezile norilor grei de roadă, dar fără formă nici directivă, țîșnesc întâiele fulgere, după cari se va porni asaltul ceresc și se va descărca și ploaia binefăcătoare și se va lumina sus, cerul, cu astri cei tineri. Numai idealul împrumută disciplina gândului, a simțirii și a voinții naționale. Și numai această disciplină creiază, rodește, numai sub controlul ei haosul se schimbă în vieață ordonată.

Dacă azi se pare multora că românismul e în declin față de ce a fost înainte de unire, mergând până la tâmpita afirmație că unirea ne-a stricat unitatea simțirii; dacă azi sunt atâția cari par a fi la marginea răbdării, în fața greutăților sub cari ne încovoiem nu numai noi ci lumea întreagă; dacă ne-au sporit amar nic pesimiștii, cei cari așteaptă dela o zi la alta prăbușirea, — este dată dovada sigură că toți aceștia nu mai au nici o credință, nici un ideal, nici o nădejde. Lor le lipsește armatura spirituală, acea disciplină a gândului, a simțirii și a voinții naționale de care am pomenit. Dacă vieața lor întreagă de după unire se reduce la lupta pentru pâine, la îmbogățire și parvenire, dacă în această luptă n'au cunoscut decât patimile elementare ale instinctului de conservare, e limpede că ei nu pot decât să desnădăduiască vă-

zându-și primejduită averea, poziția socială sau politică câștigată. Cu ce vor rezista dacă sunt numai materie și patimi primordiale? Luptele mari ale vieții nu se dau cu materia, ci cu spiritul și nu cu poftele instinctuale, ci cu virtuțile sufletului.

Cei ce văd prăbușirea ori o adulmecă sunt întâia oară ei înșiși niște prăbușiți moralmente. Ei nu mai au duh, de aceea li se pare că nu mai are nici nația. Ei nu mai cred în viitor, de aceea li se pare că viitorul neamului e în primejdie.

Și nu mai au credință fiindcă nu s'au înarmat decât cu materie și cu patimile ei. Și nu au puterea sufletească potrivită să dea vieață materialului adunat de ei, să-l disciplineze, să-l pună pe fiecare la locul lui și cad sub povara propriului haos.

Nu simțirea românească și unitatea ei au slăbit după unire, ci disciplina sufletească ce naște dintr'un ideal. Și tot din lipsa acestei discipline purtăm cu mai puțină răbdare greutățile de azi decât le-am purtat pe cele dinaintea unirii.

În ultimul veac românismul de pe amândouă laturile Carpaților n'a avut de suportat greutăți mai mici decât cele de azi. E de-ajuns să aruncăm o privire fugară asupra istoriei aceluia veac, pentru a vedea unde eram în 1800 și unde am ajuns în 1900, în toate provinciile românești. Dar acel veac nu se caracterizează numai prin delăturarea obstacolelor ce ni s'au pus în drum, ci și prin o uriașă muncă constructivă în toate ramurile vieții naționale, printr'o îndelungă răbdare susținută de credința într'un viitor mai bun, în realizarea unității politice a neamului.

Cine ar cuteza să afirme că în vremea războiului și pe fronturile de luptă și la spatele lor n'am avut de biruit greutăți enasemănat mai mari decât cele de azi? Și totuși atunci cu toții am suferit și am luptat fără murmur, dintr'o tâmpire a simțirii și animați de o mare și caldă credință în biruința finală.

Iată dovedit adevărul că armatura spirituală e aceea care dă tărie popoarelor, credința și nădejdea, cu un cuvânt idealul de vieață fără care nu putem trăi, fără care energiile, oricât de mari, se macină zadarnic, fără puțință de creiare, iar sufletul ajunge olog.

Iată pentru ce sunt azi atâția cari văd în culori întunecate și prezentul și viitorul și se refugiază în trecutul așa de umilit față de ziua de azi.

*

Idealul nou, credința de azi și de mâne a neamului nostru nu poate fi decât unul singur: *păstrarea moștenirii* la care am ajuns cu prețul atâtor jertfe *prin consolidarea Statului român și deplină înflorire a spiritului românesc liber în cadrele acestui Stat.*

Elementele acestui ideal, menit după convingerea noastră să ne dea o nouă disciplină sufletească, sunt, în linii mari. 1. *Apre-*

ciarea realității românești de azi, la justa ei valoare; 2. Cunoașterea acestei realități; 3. O autonomie etică superioară; 4. Credința și nădejdea în viitorul tot mai strălucit al neamului.

După cum vedeți ceea ce socotesc eu ca elemente ale noului ideal național sunt, așa zicând, lucruri comune, de toate zilele, de cari ne împiedecăm la fiecare pas. Nu sunt cristalizări de înalte cercetări teoretice, ci sunt valori împinse în conștiință de o normală intuiție, la îndemâna oricărui suflet românesc.

Să trecem la examinarea, pe rând, a acestor elemente ale noului ideal național.

1. Aprecierea realității românești de azi, la justa ei valoare.

Pentru a ști păstra și folosi orice bun din lume e cu totul necesar să-l știi aprecia, adică să ai conștiința valorii lui, să știi cât trage la cântarul străduințelor și posibilităților de înfăptuire omeneste. Nebunul va arunca piatra prețioasă în fântână; nepri-ceputul va da bulgărul de aur pentru un cuțit ori un șirag de mărgele; moștenitorul unei averi imense, care nu știe nici cu ce preț a fost adunată, nici ce realizări superbe s'ar putea face cu ea, o toacă fără folos în câțiva ani.

Toți aceștia sunt indiferenți față de bunul ce-l au în pose-siune, necunoscându-i valoarea. De aceea nu numai că-l pierd în grabă, dar și câtă vreme l-au avut, nu au simțit nici o bucurie, nici o creștere a puterilor lor, pe care le-ar fi putut-o da va-loarea productivă a bunului avut. Ei rămân apatici și sterpi în fața izvorului care putea înprospăta o vieață. *Conștiința că ai, că posezi ceva* care te ajută la muncă și creație, îți mărește for-țele spirituale, un cald optimism îți învâluie sufletul, credința în izbândă se înalță puternică.

Lipsa acestei conștiințe face fără nici o valoare avuția pe care o ai și pentru tine și pentru ea. Tu vei rămânea sterp de gând nou și de simțire, iar avuția ta se va risipi în cele patru vânturi.

Odată cu unirea nația noastră întregă a ajuns la o avuție, la o comoară neprețuită, care e a tuturora și a fiecăruia din noi. Comoara e realitatea românească de azi: unirea politică. Cât e de prețios acest prag de argint peste care a trecut românismul, în drumul spre pragul de aur al evoluției și istoriei sale, — ne putem da seama toți cei de azi din jertfele de veacuri aduse de neam pentru realitatea de azi. A luminat întunerecul veacurilor, putând fi călăuză strămoșilor pe drumul drept.

Ce preț are epoca istorică ce se deschide românismului se poate cunoaște din suprema încordare a unui neam de mucenici în războiul mondial.

Avem ori nu avem alt bun mare în România de azi: dar pe acesta îl avem cu toții: Statul nostru întregit și liber. Indife-

rent de alte bogății ce ne-au sporit, dar comoara cea mai mare o posedăm, piatra prețioasă cea mai scumpă a nizuințelor noastre bimilenare. E un fapt ce nu se poate nega. E realitatea în care trăim azi cu toții.

Când a strălucit mai întâi acest fapt istoric în toată măreția lui, *i s'a cunoscut pe o clipă și prețul*. A fost o serbătoare și o înfrățire românească dela Nistru la Tisa, dela Carpați la Dunăre și la Marea cea mare, o fost o izbucnire a unei bucurii mai mult decât pământești. Câți n'au spus atunci cu lacrimi în ochi și în glas: „Acum slobozește Doamne pe robul tău în pace, că văzură ochii mei“...

Azi avem cu toții aceiași ochi dar nu mai vedem aceeași minune. Pentru că faptul istoric nu-l mai apreciem la dreapta lui valoare. Faptul a rămas același, ba s'a și întărit, a crescut, dar nu mai avem noi aceiași ochi. La 1918 o năvală de simțire instinctivă ne-a deschis ochii tuturor și am știut aprecia comoara câștigată; de-aceea ne-am și bucurat de ea, am crezut în ea, am pipăit-o, am dorit-o și am voit-o vecinică.

Azi valul de simțire s'a retras în adâncurile ființei naționale și avem nevoie de o voință conștientă și mai ales de o vedere limpede și o simțire sinceră, pentru a înțelege că faptul istoric, diamantul câștigurilor noastre de până azi, e neclintit. Ori-câte valuri trecătoare ar bate la poalele muntelui, muntele rămâne neclintit și privește senin în înălțimile cerului.

Cu un foarte neînsemnat efort sufletesc fiecare ne putem readuce zilnic în conștiință valoarea actului unirii. Va fi de-ajuns să ne gândim fiecare ce am fost ca singuratici, ca societate, ca neam înainte de unire. Ce a fost cultura românească în atâtea provincii, ce a fost averea românească, ce am însemnat noi în administrație, în justiție, în negoț, în industrie. Pentru cine vărsam aurul și sângele nostru. Să ne gândim cum ni se părea că suntem mari și buni români pentru simplul fapt că nu ne uitam limba și protestam împotriva asupritorilor. Să ne gândim mai ales că poate nici unul din cei ce am activat românește înainte de unire, nu speram că în viața noastră să trăim în Statul nostru național. Să vedem că numai la gândul acestei posibilități ni se lumina viața, ne creștea sufletul. Și nu din întrezărire a unor favoruri personale, a unui traiu mai fără griji, ci numai din dorirea binelui mai mare, a libertății, pentru neamul întreg.

Rămânând sinceri, cât de ușor am învia minunea în conștiința noastră și *ce element de optimism, de bucurie și de nădejde s'ar adăuga îndată sufletului nostru în biruirea valurilor tulburi de azi cari bat în zidurile lumii întregi*. Cum ne-ar crește puterea de răbdare și credința! Cum am semăna în fiecare zi cu românul din ceasul înfăptuirii unirii.

Nenorocirea e că mulți au dat repede uitării realitatea românească în care trăesc. Au o avuție neprețuită pe care o disconsideră. Au un mărgăritar pe care de mult l-au aruncat în tină. Au un bulgăr de aur pe care nu-l folosesc, fiindcă nu-l mai știu aprecia la justa lui valoare și câțiva nebuni l-ar da în schimbul unui cuțit ruginit. Trăesc zilnic în realitatea românească ce constituie realizarea unui ideal de veacuri, se împiedecă de ea la tot pasul și nu o mai văd.

La poalele muntelui au început, a doua zi după unire, înclăștarea valurilor patimilor instinctuale. Vederea limpede s'a întunecat, simțirea nobilă a fost dată la fund de atâtea poftte. Și în frământarea celor doisprezece ani dela unire, puțini mai văd unire, ci numai frământare. Și mai mulți simțesc numai frământarea, și întru nimic faptul unirii.

Și așa nici nu pot vedea realizările unirii, decum să le aprecieze!

Drumețul care cu mare trudă ajunge în vârful muntelui, iar acolo, în înălțimile senine, în aerul curat, aproape de Dumnezeu, nu are nici o dorință decât să-și deschidă sacul, să mânânce, să doarmă apoi, iar după ce se va fi deșteptat să coboare de unde a plecat, este un om pierdut, un falș drumeț! Nici un folos nu are din greul său urcuș. Drumețul adevărat nu se va mulțumi ajuns pe pisc, să-și sature foamea trupului și să și-l hodi-nească, ci va stărui să-și potolească și setea spiritului vădită prin lăcomia ochilor. El a urcat muntele nu de dragul ostelii ci pentru a vedea de pe culme până departe, până unde poate bate ochiul. El soarbe frumusețile naturii ce i se deschid la picioare și pe cari de jos nu le-a putut vedea decât parțial. Și când ochiul a ajuns la marginile cercetării sale, își iea ochianul și descopere frumuseți nouă. Și nu se grăbește să coboare, voind să se întărească cu aerul proaspăt, să soarbă tăcerile misterioase și să se coboare alt om, mai viu, mai sprinten, mai sănătos, mai tare.

Mulți din neamul nostru n'au știut, ajungând pe culmea înfăptuirii idealului național, nici să privească departe, nici să soarbă aerul proaspăt, nici să se însenineze de înălțimile cerului, ci s'au grăbit să ospăteze, să se hodinească și să coboare în negura dela poale pentru a se cufunda exclusiv în frământarea vieții materiale pentru o pâine, o slujbă, o ambiție, o patimă.

Dar generația de azi trebuie să aprecieze în fiecare zi faptul unirii la justa lui valoare. Să-și dea seama de comoara ce o are. Moștenitorul unei mari averi, cum am spus, dacă nu știe nici cât de greu s'a câștigat, nici ce preț are, o toacă în grabă și, mai mult, nu are pe urma ei nici o mare bucurie a vieții. Comoara noastră națională, moștenirea noastră, e realitatea românească de azi și ori cine îi simte prețul, crește în putere, în

energie și în bucuria vieții. Orice greutateți ar fi azi de întimpinat, am ști că avem o comoară pentru care se plătește să te lupți decenii, dacă părinții, pentru câștigarea ei, au luptat și au suferit veacuri.

Cât de ușor am putea spune fiecare: „Ce ne pasă nouă de greutatețile de azi când trăim în țara noastră liberă și suferim pentru consolidarea ei, adică pentru viitorul nostru. Ce-mi pasă mie că nu ajung azi într'o slujbă pe care o doresc, la o poziție socială pe care o râvnesc, când știu că înainte, cu doisprezece ani nici nu mă puteam gândi la așa ceva!”

Și iată cum aprecierea la justa ei valoare a realității românești de azi intră ca factor constitutiv al noului ideal românesc.

Este chiar punctul de plecare al noului ideal. Cine spune azi: era mai bine înainte de unire, sub raport național; cine dorește ce a fost; cine nu cunoaște prețul actului istoric, nu va putea nici crea în România mare, nici nu va putea nădăjdui în ziua de mâine, pe care n'o dorește, ci va rămânea un element de demoralizare al conștiinții și al energiei naționale.

Nu pot crede în ceea ce nu apreciez ca vrednic de crezare. Inceputul bun pleacă dela această cântărire justă a avuției zilei de azi.

Dar nu e suficient a aprecia la justa valoare numai însuși actul istoric al unirii. E nevoie să apreciem și realizările românești dela unire și până azi, pentru a cântări just însuși actul în sine.

* * *

E o grea tâmpenie și o răsunătoare superficialitate să spui că dela unire până azi forțele românismului au scăzut în loc să crească. Luați oricare oraș, mare sau mic, de pe întinderea țării și veți vedea că azi putem aduna câteva sute de români, dacă nu câteva mii. Cine ar fi gândit înainte cu treisprezece ani că s'ar putea ținea o adunare românească, a Astei bunăoară, în Sf. Gheorghe sau în Satu mare? Puteam număra pe degete, în multe orașe dela periferii pe aceia cari se mărturiseau români, sau chiar erau români. Azi nu mai există localitate în care să nu te poți înțelege bine în limba românească, în tot cuprinsul țării. Numărul nostru crește biruitor pretutindenea, fără a face vr'o silă cetățenilor de alt neam.

Odată cu creșterea în răspândire, limba românească, a crescut în cei 13 ani și în calitate, în frumusețe. Până în cele mai ascunse cătune s'a ridicat școala românească. Sute de mii de elevi învață din aceleași manuale, aud aceeași rostire și peste graiul greoiu, plin de străinismul bătrânilor, se ridică tot mai biruitor graiul cel dulce și curat al tinereții.

Școala și armata de 13 ani sunt cei mai puternici factori pentru unificarea limbii, pentru frumusețea și bogăția ei.

Facă oricine o singură paralelă: înainte de unire granițele limbii ni se strâmtau mereu și în aceeași vreme și granițele naționale; ungurii, rutenii, cu limba lor se apropiau biruitori de masele compacte românești, înghițind pe românii răslețiți. Cultura rusească nu mai era numai la Nistru, ajunsese la Prut. Cea ungurească nu se oprise în Satu mare, pătrunsese până la Cluj și Brașov. Iar acum, de 13 ani, asistăm la fenomenul diametral opus: limba și cultura noastră sunt în drum de cucerire pașnică.

Dacă am avea numai această lature a realității românești, nu am avea un motiv puternic să fim fericiți, cu toate greutățile cari sunt urmări mondiale ale războiului? Rămânând cum am fost înainte de 1918, cine nu ar avea sentimentul că mergeam spre pierderi naționale ireparabile?

Dar unitatea națională nu ne-a dat numai creșterea peste așteptările noastre, a limbii și culturii românești. Pătura noastră intelectuală a crescut cu sute de mii, numărul analfabeților a scăzut; pământul strămoșesc de două milenii a intrat în stăpânirea țaranului prin reforma agrară; în sute și mii de sate unde nu se mânca pâine decât la sărbători, azi se mănâncă zilnic.

Iar de-asupra tuturor — deplina libertate națională. Cine, luând în seamă, aceste bunuri aduse de unitatea națională, va cuteza să spună că era mai bine de noi înainte de unire? Cine nu va putea fi mulțumit și fericit prețuind ce avem azi, făcând comparația între trecut și prezent?

Și cine nu-și va lua credință și îndelungă răbdare din marea realitate românească de azi și din realizările sale?

Mai poate fi cineva între noi copleșit de pesimism, când vede și simte ce bogăție imensă a câștigat și el odată cu neamul întreg?

Dar adevărurile aceste elementare nu trebuiesc uitate. Ele trebuie privite în față cu sinceritate. Și trebuie repetate generației tinere.

În chipul acesta aprecierea și cunoașterea realității românești de azi se ridică la rolul de element constitutiv al noului ideal românesc. Idealul este: păstrarea și consolidarea moștenirii. Iar pentru a o păstra și consolida e nevoie mai întâi să *știm prețui* moștenirea.

Trebuie să ne între în conștiință, ca un factor viu, actul istoric pe care mulți l-am pus la archivă, a doua zi după unire.

* * *

2. Al doilea element al noului ideal național este *cunoașterea împrumutată* a țării, a poporului, a trecutului și a prezentului românesc.

Înainte de unire această cunoaștere era destul de grea, iar pentru cei mai mulți chiar imposibilă. Granițe ne despărteau și opreliștele asupraitorilor. Mijloacele materiale ne opreau și lipsa conștiinții românești în multe regiuni. Culturile străine cari ne ademeniseră ne făceau să nu dorim ceea ce era al nostru; mirajul Vienei, Budapestei, Petrogradului era pentru mulți mai puternic decât acela al Bucureștilor.

Un popor care și-a făurit statul său național trebuie să se cunoască reciproc în toate provinciile. Nu e de ajuns să spună într'o clipă de însuflețire; Hai să dăm mână cu mână cei cu inimă română! E nevoie ca fiecare să simțim în deaproapele nostru român *un adevărat frate*, pentru ca mâna să nu se întindă frățeste numai pentru horă, ci și pentru muncă și luptă. Dar pentru ca ardeleanul să simtă în muntean, moldovean, basarabean, dobrogean și bucovinean un adevărat frate, trebuie să-i cunoască. Și aceștia la fel, fiecare, la rând pe ceilalți.

Marea datorie a anilor de după unire era chiar această cunoaștere împrumutată a pământului și a neamului. Elementul puternic al păstrării și consolidării moștenirii, adică al noului ideal, este această cunoaștere din care ne-am fi ales fiecare cu convingerea că ne-am ridicat cu toții, în toate clasele sociale, de amândouă laturile Carpaților, din aceeași colibă păstorească, din aceeași casă simplă de munte sau de șes, dintr'un neam nobil de plugari și păstori, cu rădăcini străvechi pe aceste plaiuri. Deosebiri de la provincie la provincie, în ce privește limba, caracterul, bogăția, istețimea, hărnicia, — sunt calități sau defecte accidentale, care nu sdruncină unitatea și cari s'au născut datorită împrejurărilor deosebite între cari s'au dezvoltat diferite ramuri ale neamului nostru. Nu avem nici un motiv just pentru a ne ținea unii mai mult decât alții, pentru a disprețui pe românii din alte provincii, îndată ce ne cunoaștem istoria națională din toate provinciile.

Cei ca i au trăit sub stăpânirea austro-ungară nu ar mai simți nici un îndemn sau chiar plăcere să facă comparație, bunăoară, între satele din Ardeal și cele din vechea Țară, dacă vor ști din istorie că dincolo de Carpați năvălirile barbare au ținut până în veacul al XIX, că România abia și-a scuturat suzeranitatea Turciei de cincizeci de ani. Și cei de dincolo nu ne-ar mai numi în batjocură mocani etc. pentru lipsa noastră de cultură și de manieră elegante când ar cunoaște trecutul nostru de veacuri. Românul născut și crescut la Oradea-mare nu s'ar simți micșorat văzând o capitală de județ de-a doua mână din Țară și comparându-o cu locul său de naștere.

Vorba greoaie, limba împetrițată cu unгурismul sau slavonismul, n'ar mai fi prilej de batjocură în mintea bucureșteanului care ar cunoaște iureșul străin care s'a dat împotriva limbii noastre în provincii.

Schimbarea deasă a domnilor din Principatele Române n'ar mai fi motiv de dispreț al istoriei naționale, când fiecare ar cunoaște nenorocirea grea care naștea aceste schimbări.

Cu un cuvânt: o cunoaștere imprumutată cât mai adâncă ne-ar duce la dragostea adevărată de frate: Am ajunge în scurtă vreme la convingerea că nu suntem nici ungureni, nici mocani, nici greci, nici bulgari, nici țigani, ci același trunchiu cu aceleași ramuri. Frunzele arborelui național, sau chiar crengile lui, au adăpostit și paraziți, după felul seminței adusă din cele patru vânturi la încrucișarea drumurilor alor două continente. Dar noi am fost, suntem și am rămas același neam unitar, cu aceeași structură materială, cu același spirit, care ne-a dat aceeași limbă, lege, latini. Cu toții am fost legănați în aceleași doine, am ascultat dela bunici aceleași povești, am chiuit aceleași strigături, ne-am vindecat cu aceleași descântece, ne-am păstrat aceeași datină, lege și cruce.

Tot ce s'a agățat străin de noi, nu ne-a putut altera ființa etnică. Și dacă pe alocuri râul vieții naționale e tulburat încă, la margini, de părăiașe străine, matca lui a fost și este mereu limpede și puternică în adâncimi clare și răcoroasă pentru a limpezi și undele dela maluri.

Și dacă istoricește și după adevăr aceasta e realitatea pentru ce aș fi nenorocit că un român are nume grecesc, unguresc, rusesc, ori poate chiar și o parte din mentalitatea lui streină? Va veni vremea limpezirii desăvârșite pentru toți.

Dar pentru a judeca așa, e nevoie să ne cunoaștem cu trecut, cu prezent, cu râuri și munți, cu păduri și câmpii, cu mănăstiri și cetăți, cu tot sbuciumul bimilenar de amândouă laturile Carpaților, cu biruințele și înfrângerile românismului de pretutindenea.

Numai așa vom ști și vom simți adânc ce am fost *în trecut*, *ce suntem azi* și ce vom putea fi în *viitor*. Odată o generație întreagă românească s'a însuflețit de istoria romanilor. Din acel romantism politic a răsărit în bună parte regenerarea conștiinții naționale. După unire e epoca în care un neam întreg trebuie să se aprindă de dorința de a se cunoaște până în cel mai depărtat trecut, pentru a putea aprinde luceferi călăuzitori în viitor.

Din nenorocire acei cari se urăsc azi, — învrăjbiți de interese materiale și de politică — indefinitiv tot interes material și ambiție — *nu vor să se cunoască!* De treisprezece ani suntem în unitatea națională și avem bucureșteni cari nu știu nici cu o iotă mai mult din istoria și geografia Ardealului, Basarabiei etc. decât au știut înainte de unire. Și avem ardeleni cari n'au avut dorința într'un deceniu să vadă capitala României, să citească o carte de istorie, un cronicar.

O carte bună de literatură românească e citită de 5—6 mii de oameni. Literatura mai veche n'o mai citește nime. Cum să

ne cunoaştem dacă nu ne folosim de mijloacele cari ne stau la îndemână ?

Dacă fiecare român, cunoscându-şi cultura şi neamul, ar avea convingerea pe care o au atâţia străini cari ne cunosc că : poporul nostru e unul dintre cele mai inteligente ale Europei, modest, îndelungrăbdător, harnic ; că literatura şi arta noastră poporală e de o adâncă vechime şi nobleţă ; că mănăstirile noastre sunt comori de artă bizantină ; că ostaşul nostru, din veacuri până azi, e de-o putere de rezistenţă fără păreche, că am fost şi suntem un element de pace şi că nu am prădat niciodată avutul altuia, — am avea puternice motive să fim mândri şi optimişti şi hotărâţi să ne făurim un mare viitor.

Element hotărâtor în idealul nou este deci această cunoaştere a noastră ca neam şi ca ţară, ca trecut şi prezent.

Când vom începe să ne cunoaştem în chipul acesta temeinic, vor înceta urile şi batjocurile şi va începe munca frăţească.

*
*
*

Cunoscându-ne trecutul, ca ţară şi popor, ca şi prezentul, ca şi valoarea actului istoric al unirii şi realizările ei, se va adăuga dela sine al treilea element al noului ideal :

3. *O autonomie morală superioară*, adică un puternic regulator etic al tuturor faptelor noastre.

Cunoscând bogăţia moştenirii şi felul cum această moştenire s'a câştigat, ca şi realizările ei, *vom descoperi în ea şi în energia naţională ce a realizat-o puterile noastre de dezvoltare în viitor*. Vom vedea că *avem ce păstra şi cu ce desăvârşi* ; că nu suntem nici săraci, nici epuizaţi sufleteşte şi *ne vom pune pe muncă constructivă*, cu încredere în steaua noastră.

Dar pentru aceasta muncă avem nevoie de partea cea mai bună din noi, din pricina condiţiilor de viaţă, a multor prăbuşiri etice, de după războiu. Aici este piatra de încercare pentru întregul nostru viitor : felul muncii, al creaţiei, al *faptelor* noastre.

Azi trăim în deplină libertate. Toate piedecile propăşirii noastre au căzut ; toate uşile ne stau deschise. Azi nu ne mai porunceşte nime. Şi urmarea grea de consecinţe a acestui fapt este că azi :

Trebuie să ne ştim porunci fiecare nouă înşine. Pe acest principiu se clădeşte viitorul ori-cărui popor liber. Pe el se întemeiază şi viitorul nostru.

O autonomie morală superioară pentru fiecare, nu altfel de autonomii ! iată ce ne cere instinctul de conservare şi consolidare, ca şi conştiinţa şi voinţa de a ne făuri un viitor mai bun. Când fiecare Român nu va mai săvârşi nici o faptă în contradicţie cu conştiinţa sa, şi etică şi românească, nu mai avem pentru ce să ne temem de viitor.

E mai greu azi decât în trecut să fii om cinstit și muncitor harnic. Nu mai stăruie asupra motivelor, mi-e destul cel pomenit: azi ne sunt deschise toate ușile. Ca să nu te clătini azi pe pragul greșelii, e nevoie să ai un puternic factor etic în tine: *cinstea pe care ți-o dai tu singur, aprecierea umanității și a românismului din tine*. În libertate nu mai valorează nimic ce nu e săvârșit de bunăvoie, pentru binele inușii; nu mai încreștează un merit fuga de greșală de teama pedepsei.

Popoarele libere ale căror mădulare nu se știu pedepsi singure, înainte de a le sancționa legea, cari nu se feresc de imoral și nedreptate din porunca conștiinții lor, ci numai de frica legii, — sunt menite peirii.

Tipul nou românesc trebuie să fie cetățeanul înzestrat cu această autonomie etică. Temeiul ei, la un popor așa de vechiu creștin cum suntem noi, nu cred că poate fi altul decât etica lui Hristos. Dacă cineva crede că poate pune principiul înaltei umanități în locul ei, n'are decât s'o facă. Și această înaltă umanitate e tot de esență creștină.

Un adevăr e sigur: moștenirea națională o putem păstra și consolida numai cu oameni morali în cel mai înalt înțeles al cuvântului. Pentru că numai ei pot da faptele sănătoare, întregi.

*
*
*

4. Dacă vom avea cele trei elemente de mai sus ale idealului național, vom simți și pe al patrulea: o nouă *credință și nădejde* în viitorul românismului. Când ne cunoaștem ce am fost, ce suntem și vedem ce putem face, ca oameni noi eticește, este cu neputință să nu credem și să nu nădăjduim. Cei lipsiți de elementele pomenite se tem și de umbra lor. Nu se mișcă încă nime la Nistru sau la Tisa, dar lor li se năzare și-ți spun: „Să vezi cum ne dăm peste cap! Să vezi cum vom ajunge de unde am plecat!”

Să ajungem de unde am plecat? Dar cursul evoluției și desăvârșirea vieții popoarelor se poate opri, ori se poate întoarce înapoi? Principii drepte realizate odată în istorie s'au mai prăpădit din cauze externe? Izvoarele cari au pornit din munte și s'au închinat în râul greu de ape ce doinește domol pe șesuri, se mai întorc la obârșie?

Dar, în definitiv, ce am putea pierde noi? O recunoaștere externă a unității? Noi de două milenii suntem tot țară și neam românesc, cum ne-am găsit acum! Acest pământ și neam nu ni-l poate primejdui nime, decât noi înșine: dacă nu vom fi vrednici de noul ideal al nației noastre. *Dacă nu vom umplea țara cu tipul românului a cărui lege supremă e cinstea și omnia sa și conștiința datoriei românești*. Nu ne va fi greu să umplem țara cu acest tip nou. În realitate el nu e nou. Odată și la țară de multeori și azi, cinstea românului era lege scrisă, în economie, în

oierit, în negoțul străvechiu românesc. Un român nu se atingea de lucrul altui român. Se dădeau în credință vite și mărfuri pe cari, ori contravaloarea lor, nu le mai vedeau cu lunile sau cu anii. Și nu se înșelau, nu se păgubeau unii pe alții.

La adunările generale ale Astei s'au făcut și se fac expoziții de industrie casnică, de produse agricole, de vite sau de copii. Azi, în afară de Astra, sunt destule instituții nou create, diferitele camere de agricultură, comerț etc., cari pot face astfel de expoziții. Ne gândim ce inovație folositoare ar fi dacă pe viitor Astra, cu prilejul congreselor sale, ne-ar înfățișa cele mai frumoase eticește exemplare umane. Din fiecare sat al despărțământului în care se ține congresul să fie adus ca model țaranul cel mai deștept, mai cinstit și mai harnic; din despărțământul întreg preotul cel mai bun, învățătorul cel mai harnic, avocatul, medicul etc. cari au dat dovadă că sunt conduși de-o etică superioară, că știu să-și poruncească singuri, sunt harnici și factori reali ai propășirii naționale.

Să fie aduși în fața congresului ca pilde de oameni ce ne trebuie, să-i cunoaștem, să le mulțumim. „Astra” le-ar putea da câte-o diplomă de onoare.

De oameni întregi avem mai întâi nevoie în România mare, un element adesea lăsat în umbră, disconsiderat azi. Purcezând la revelarea lor Astra ar face azi cel mai bun și nobil serviciu patriei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Păstrarea moștenirii și consolidarea ei, înflorirea întreagă a spiritului românesc în cadrele Statului național este, desigur, noul ideal căruia trebuie să-i slujim după unire și care să ne lumineze și să ne înalțe viața. Putința de a sluji acestui ideal naște din factorii lui constitutivi amintiți: aprecierea realității românești de azi la justa ei valoare, dimpreună cu realizările acestei realități, cunoașterea trecutului țării și a poporului românesc de pretutindenea; tipul românului cetățean liber, născut dintr'o autonomie etică superioară; o nouă credință și nădejde în destoinicia neamului către un viitor mai mare.

Înarmați sufletește cu această nouă credință, suntem datori să ne punem numai decât la muncă. Nu putem spune: noi am făcut războiul, suntem o generație ostenită. Noi nu mai putem da noul tip de român cetățean liber. Să-l dea și să clădească generațiile cari vor veni după noi.

Clădirea viitorului începe cu opera, cu fapta noastră, de voim ori ba. Și înzadar ar pune generațiile ce vor veni pietre tari în zidul nou, dacă noi cei de azi punem chiar la temeiul clădirii putregaiul faptelor noastre, tot edificiul se poate prăbuși din cauza materialului așezat de noi.

I. AGÂRBICEANU.

Adunarea generală dela Sfântul-Gheorghe (1931).

Adunarea generală a Societății noastre s'a ținut în anul acesta în orașelul din săcuime Sf.-Gheorghe, în zilele de 13 și 14 Septembrie.

Membrii comitetului central, în frunte cu dl vicepreședinte *Dr. Gh. Preda*, au sosit Sâmbătă, în 12 Sept., la orele 16,30, fiind primiți, în gara frumos pavoazătă și împodobită, de reprezentanții tuturor instituțiilor din Sf.-Gheorghe. În numele orașului și al cetățenilor a vorbit primarul orașului, dl *Dr. Ioan Popa*. Județul a fost reprezentat prin dl prefect *Grigore Popescu*, autoritățile militare prin dl *Lt.-colonel Pața*, despărțământul „Astrei” Sf.-Gheorghe prin comitetul despărț., în frunte cu dl președinte *M. Tigoianu*,

Dl *Dr. Gh. Preda* a adus salutul „Astrei”, exprimând bucuria centrului de a putea ținea adunarea sa generală în acest oraș.

Intr'un lung șir de automobile și trăsuri au fost duși mai apoi oaspeții în localul cel nou al despărțământului „Astrei” Sf.-Gheorghe, unde au fost binevențați de dl președ. *M. Tigoianu* și de unde au fost repartizați mai apoi pe la hotelurile și la locuințele localnicilor.

Seara, la ora 20, s'a ținut tradiționala „*Seară de cunoștință*” — aici în restaurantul „*Zăblău*”, — unde la masa întinsă și la ariile naționale ale unui taraf de lăutari, s'au apropiat localnicii de oaspeți, făcând cunoștință și discutând modalitățile de manifestare în cele două zile ale adunării generale.

Ca la toate adunările generale ale „Astrei”, înainte de a se începe ședința I, s'au ținut *servicii divine în amândouă bisericile românești*, în cea gr.-or. și în cea gr.-cat.

În biserica gr.-or. română a slujit însuși I. Pr. Sf. Sa Mitropolitul Ardealului, membru în comitetul central al „Astrei”, *Dr. Nicolae Bălan*. I. Pr. Sf. Sa a fost înconjurat de următorii părinți protopopi: *Dr. Iosif Bळाга*, *Dr. Vas. Bologa*, *V. Nistor*, *Rafiroiu* și de preoții: *I. Curcubătă*, *I. Popoviciu*, *E. Ticușan* și *I. Paștina*. I. Pr. Sf. Sa a fost primit în biserică de ofițeri și de un pluton dela „Școala militară specială” din localitate, iar muzica a cântat atât la intrare, cât și la ieșirea din biserică. Răspunsurile

la Sf. Liturghie le-a dat corul bine disciplinat al școalei normale de fete din Sf.-Gheorghe.*)

La sfârșitul Sf. Liturghii, după invocarea Duhului sfânt, a ținut I. Pr. Sf. Sa o predică ocazională, luând ca motto pe Ap. Pavel (epistola către Efezeni 4, 22—24): „ca să lăpădați voi pe omul cel vechi, carele se strică după poftele înșelăciunii... și să vă îmbrăcați în omul cel nou — care după Dumnezeu s'a zidit, după dreptate și în slințenia adevărului“. Cuvântarea a făcut o adâncă impresie, mai cu seamă asupra intelectualilor. I. Pr. Sf. Sa a implorat binecuvântarea Cerului asupra tuturor celor de față, veniți la congresul „Astrei“ — apoi a împărțit anafora.

În biserica gr.-cat. a servit cu fast deosebit reprezentantul I. Pr. Sf. Sale Mitropolitului Dr. Vas. Suci, reverendisimul domn, canonicul *Dr. Iacob Popa*, cu păr. canonic. I. Agârbiceanu. Păr. *I. Agârbiceanu* a ținut *predica* ocazională, ridicând sulețele ascultătorilor.

După serviciile divine tot publicul s'a îndreptat spre sala festivă a Prefecturii unde — la ora 11, — s'a deschis *I. ședința*.

Ședința I.

Președinte al ședințelor I și II a fost dl *Dr. Gh. Preda*, având la stânga și la dreapta pe reprezentanții bisericilor românești și pe reprezentanții înșirați mai jos.

Pe tribună au luat loc din *comitetul central* domnii: I. Agârbiceanu, Mitrop. Dr. Nic. Bălan, Dr. Ilie Beu, Gh. Bogdan-Duică, Dr. Vas. Bologa, Dr. Tiberiu Brediceanu, Dr. Nic. Colan. Dr. I. Lupaș, Alexandru Lupeanu-Melin, Dr. Liviu Ionașiu, Dr. Voicu Nițescu, canon. Dr. Iacob Popa, I. U. Soricu, Dr. Coriolan Suci și Silviu Țeposu.

Reprezentanții guvernului, ai autorităților civile și militare, ai societăților culturale au fost:

I. Pr. Sf. Sa Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan (reprez. bisericii ortodoxe); Rever. dn Dr. Iacob Popa, canonic (reprez. bisericii gr.-cat. române); Gr. Popescu, prefectul județului (reprezentant guvernului); Dr. Ioan Popa, primarul orașului Sf.-Gheorghe; Emanoil Bucuța, reprez. Ministerului Instrucțiunii și dir. „Educației Poporului“; Cincinat Pavelescu, reprez. Ministerului de justiție și al „Societății Scriitorilor Români“; Lt.-colonel Pața, reprez. Armatei; gen. Traian Moșoiu, reprez. luptătorilor; gen. Ioan Manolescu, președ. „Centralei Caselor Naționale“ București; prof. univ. Marin Ștefănescu, președintele soc. „Cultul Patriei“; dna Maria Popescu-Bogdan, reprezentanta „Uniunii femeilor române“; dna Jeana colonel Fodoreanu, reprezentanta soc. „Principele Mircea“—Turda.

*) Menționăm aici că a fost hirosotit în decursul slujbei presbiterul I. Rafiroiu din Tg.-Săcuilor întru duhovnic, iar prof. Vasile Popa întru diacon.

Reprezentanții despărțămintelor „Asociațiunii” : domnii : I. U. Soricu, desp. București ; Dr. Nic. Căliman, I. Colan, desp. Brașov ; I. Curcubătă, desp. Budila ; Dr. Gh. Repede, desp. Caransebeș ; Dr. Mirăescu, desp. Cetatea Albă, Basarabia ; Dr. Atanasie Popa, desp. Cluj ; Dr. V. Stroescu, Dr. Culca, desp. Covasna ; Constantin Sporea, desp. Deva ; Dr. Ilarie Holom ; I. Negruțiu, Cornel Schiau, desp. Dumbrăveni ; Pantelimon Bratu, desp. Mercurea ; V. Farago, desp. Mercurea-Ciuc ; Traian Țăranu, desp. Orșova ; Dr. Eugen Nicoară, desp. Reghin ; Dr. Gavriil Barbu, desp. Satu-mare ; Atanasie Boldor, desp. Săcele ; Silviu Țeposu, Dr. Liviu Ionașiu, desp. Sibiu ; Horia Teculescu, desp. Târnava-mare ; Alexandru Lupeanu-Melin, Dr. I. Bianu, desp. Târnava-mică, Dr. Ioan Pandrea, Dr. Octavian Fulea, desp. Tg.-Mureș ; Dr. Valeriu Bidu, Corneliu Năstase, Ioan Olteanu, Ioan Dima, desp. Tg.-Săcuesc ; Mihail Tigoianu, desp. Treiscaune.

Afară de aceștia au mai fost de față mulți membri ai „Astrei” din Sf.-Gheorghe și din alte localități.

Presa a fost reprezentată prin corespondenții ziarelor : „Universul”, „Adevărul”, „Dimineața”, „Curentul” și „Cuvântul”.

Di președinte *Dr. Gh. Preda*, a deschis adunarea generală cu un *discurs* mai lung, pe care-l publicăm în întregime într’alt loc al numărului de față. Discursul a fost subliniat de multeori de furtunoase aplauze, mai cu seamă la pasagiile unde se cere o colaborare cinstită pentru salvarea vieții noastre culturale.

Apoi s’au trimis, la propunerea dlui președinte al adunării *Dr. Gh. Preda*, următoarele telegrame :

I. „*Maiestății Sale Regelui Carol al II-lea*”.

Sinaia

Membrii „Astrei”, intruniți în adunarea generală din orașul Sft.-Gheorghe, roagă pe Augustul și iubitul lor Președinte de onoare să primească omagiile de devotament și urările de bine.

Trăiască Majestatea Sa și întreaga dinastie!

Vicepreședinte Dr. GH. PREDA.

II. „*Nicolae Iorga*”

ministru-președinte

București.

Membrii „Astrei”, adunați la Sft.-Gheorghe, la adunarea generală, trimit marelui animator, sfetnicului cultural din vremuri de restriște și din vremuri de bucurie, urările lor de bine. Fiți apostolul cultural până la adânci bătrânețe, spre bucuria neamului întreg.

Vicepreședinte Dr. GH. PREDA.

După ce dl prof. univ. *Dr. I. Lupaș* a adus elogiul activității dlui președinte *Vasile Goldiș*, în mijlocul aplauzelor unanime (vor-birea dlui *Dr. I. Lupaș* e tipărită într'alt loc, în numărul de față), s'a hotărît expediarea următoarei telegrame :

III. *Vasile Goldiș*

președintele „Astrei“, fost ministru

Arad

Membrii Asociațiunii, întruniți în adunarea generală a anului 1931, exprimă adâncă lor părere de rău că starea de convalescență Vă împiedecă a prezida această întrunire și roagă pe Atotputernicul să Vă dăruiască sănătate deplină, spre a putea cârmui și în viitor destinele Asociațiunii cu aceeaș insuflețire și cu acelaș devotament cu care ați reușit a o îndruma în ultimii 8 ani pe calea progresului vădit în toate domeniile ei de activitate.

Vicepreședinte *PREDA*.

După stabilirea listei reprezentanților mai sus-numiți a dat cuvântul dl președinte *I. Pr. Sf. Sale Mitrop. Dr. Nic. Bălan*. *I. Pr. Sf. Sa*, ca reprezentant al bisericii ortodoxe române, a salut și binecuvântat lucrările adunării, relevând marea datorie de a acționa prin ținuturile unde limba românească pierde terenul. Mână în mână cu *biserica*, factorul principal în trecut și în viitor pentru menținerea sufletului românesc, „Astra“ va putea avea succesele dorite de întregă suflarea românească. Pe locuitorii acestui colț de pământ îi indeamnă să nu-și uite limba și legea strămoșească.

În absența *I. Pr. Sf. Sale Mitropolitului gr.-cat. român Dr. Vasile Suci*, a vorbit reverendisimul domn *canonic Dr. Iacob Popa*, aducând salutul *I. Pr. Sf. Sale* și insistând asupra însemnătății creștinismului la cimentarea Statului celui nou. *Rev. canonic* a adus binecuvântarea arhierescă pentru activitatea cât mai rodnică a soc. „Astra“.

Dl prefect al județului *Grigore Popescu*, a exprimat în numele *guvernului* Țării și al poporului din jud. Treiscaune salutul călduros vechei instituții culturale, promițând sollicitudinea guvernului în propaganda culturală ce o întreprinde „Astra“ în ținutul său cuiesc.

În numele *Ministerului Instrucțiunii* și al societății „Educația Poporului“ dl *Emanoil Bucuța*, a promis tot sprijinul posibil, accentuând că legăturile între *Ministerul Instrucțiunii* și soc. „Astra“ sunt mai strânse decât cu alte instituții culturale. *Reprezentantul Ministerului Instrucțiunii* este dator de a nu lipsi dela adunările „Astrei“ culturale.

În numele *armatei*, al dlui general, comandantul garnizoanei Sf.-Gheorghe și al corpului ofițeresc, a vorbit dl *locot.-colonel Pața*, iar în numele *foștilor luptători eroi* în războiul pentru întregirea neamului dl *Traian Moșoiu*. Dl gen. Tr. Moșoiu a ținut să constate, în mijlocul aplauzelor unanime, că în urma activității culturale a „Astrei” a găsit în Ardeal armata română un popor sufletește pregătit pentru întregirea și consolidarea Patriei și Neamului românesc.

În numele soc. „*Cultul Patriei*” a vorbit președintele acestei societăți, dl prof. univ. *Marin Ștefănescu*. A adus salutul „Cultului Patriei”, constatând că atât „Centrala Caselor Naționale” de sub conducerea vrednicului ei președ. gen. *I. Manolescu*, cât și soc. „Cultul Patriei” au fost inspirate la înființare de activitatea „Astrei”. A arătat mai apoi cu cât elan au pornit soldații români să elibereze ținuturile fraților lor din Ardeal, Doamna *Maria Popescu-Bogdan* (Brașov) a rostit cuvinte simțite și pline de avânt, în numele „*Uniunii femeilor române*”, aducând totodată și salutul dnei *Maria B. Baiulescu*, președinta subsecției feminine la secțiile „Astrei”. Doamna *Jeana colonel Teodoreanu* (Turda) a adus salutul societății „*Principele Mircea*” din Turda, rugând „Astra” să creeze o secție pentru formarea mlădițelor sănătoase și ocrotirea copiilor neamului nostru. A mai vorbit *dna Smara* (Smaranda Gheorghiu) din București, apoi președintele despărțământului Treiscaune al „Astrei”, dl *Mihail Tigoianu*, care a mulțumit comitetului central pentru alegerea norocoasă a orașului Sf. Gheorghe. A adus mulțumite tuturor cari au ostenit să vină, ca niște crai-nici culturali, în acest ținut, care va trebui cercetat de aici înainte tot mai des, ca să se poată manifesta astfel cum o dorim cu toții.

Dl președ. Preda a prezentat mai apoi raportul general tipărit. Adun. gen. l-a considerat de cetit și s'a trecut la alt punct.

La propunerea dlui *M. Ogoreanu* s'au ales *comisiunile* diferite precum urmează:

1. *Comisiunea pentru examinarea raportului general*: domnii Mihail Tigoianu, Dr. Iosif Blaga, A. Caliani, Aurel Nistor, P. Marcu, C. Sporea, maior Crăciunescu și gen. I. Manolescu;

2. *Comisiunea pentru censurarea socotelilor pe anul 1930 și a proiectului de buget pe anul 1932*: domnii Eugen Sibianu, Virgil Popescu, Gheorghe Curcă și N. Negruțiu;

3. *Comisiunea pentru înscrierea de membri noi*: domnii Lt.-col. Enescu, Mihail Ogoreanu și I. Trifan;

4. *Comisiunea pentru modificarea art. 21 din Statute și întregirea art. 13 din Pragmatica de serviciu*: domnii: Dr. I. Bianu, Dr. Gh. Repede, Dr. Miron Crețiu, Dr. Constantin Moldovan și Atanasie Popa.

Comisiunea pentru examinarea propunerilor intrate în termenul reglementar, nu s'a mai ales, deoarece n'a fost înaintată nici o propunere.

5. Comisiunea pentru întregirea comitetului central: domnii: Gh. Bogdan-Duică, Dr. C. Bucșan, Dr. I. Popa, ing. Mihalache și Dr. Eugen Nicoară;

6. Juriul pentru premiarea obiectelor din expoziție: doamnele și domnii: dna M. Tigoianu, dna Lt.-colonel Pața, dna Vasilescu, dl Dr. Tiberiu Brediceanu, protop. Rafiroiu și protop. Hodârnău.

Terminându-se punctele dela ordinea zilei din ședința I, dl președ. Preda a mulțumit reprezentanților bisericilor, autorităților și societăților surori, presei și tuturor membrilor și oaspeților, insistând la fiecare, în parte, la ideile sulate în discursul de bine-ventare.

Cu aceasta s'a închis adunarea generală, ședința I.

* * *

Conductul etnografic a avut loc la ora 15, în piața „Regina Maria“.

Cu toate că cerul era innorat, câtă vreme a defilat poporul, n'a plouat de loc.

În fața tribunei din piață, unde s'au adunat membrii din comitetul central al „Astrei“, cu ceilalți oaspeți și cu căpeteniile orașului și județului Treiscaune, au defilat timp de $1/2$ de oră reprezentanții românismului din ținutul acesta.

Conductul a fost o manifestare impunătoare și înălțătoare de inimi.

În fruntea alaiului au defilat cu steagurile în bătaia vântului învățătorii și învățătoarele din județ, în număr de peste o sută, având ca conducător pe vrednicul și inimosul revizor școlar, *Mihail Ogreanu*. Au urmat școlarii și școlărițele din Sft.-Gheorghe, apoi sătenii români, reprezentanți ai comunelor Vâlcele, Chichiș, Dobolii de jos, Lunca Călnicului, Băcel, Araci, Bixad, Zagon, Hăghig, Arini, Covasna ș. a. Cară frumos împodobite, călăreți, nunți și — la urma convoiului — ciobani cu o turmă de oi, căreia nu i-au lipsit nici buciumele și nici măgărușul.

De sigur — portul curat românesc lipsea dintr'unele comune, luându-i locul hainele dela oraș — și vorba românească lipsea de pe buza unora, cu toții însă mărturisiau: suntem români și *vrem să rămânem români!* Chiar și numele de Aldea, Bogdan, Laza, Murgu, Basarab ș. a. adevereau că familiile acestor țărani sunt românești.

După ce a trecut convoiul festiv s'au adunat cu toții în dosul tribunei principale, unde membrul în comitetul central, dl prof. univ., cunoscutul nostru istoric, dl *Dr. I. Lupaș*, a vorbit

poporului adunat, și românește și în limba maghiară, arătând ce este și cum lucrează „Astra” pentru înaintarea poporului.

* * *

În sala teatrului orășenesc s'a dat mai apoi, la ora 21 seara, un „*Festival artistic*” care a reușit peste așteptări de bine. A fost o manifestație culturală, care îți impune respect. În fața unei săli tixite, a unui public atent și entuziast, s'a deslășurat programul următor:

Imnul regal, executat de corul învățătorilor cu orchestra filarmonică. (Dirigent dl C. Becarian, prof. de muzică.)

Conferența: „*Către un nou ideal*” a secretarului secțiunilor „Astrei”, dl I. Agârbiceanu, canonic. (Conferența aceasta se tipărește în întregime în numărul de față al „Astrei”. Nu mai trebuie să accentuăm cât de reușită a fost conferența — cetitorii vor putea cântări ei înșiși valoarea argumentelor și logica conferențiarului apreciat.)

„*Romanul*”, cor, executat de corul învățătorilor din Treiscaune.

„*Imnul Astrei*” — recitare.

Dansuri naționale, executate de elevele cl. VI—VII ale Școlii normale.

Concert I de Bruch, solo de vioară, executat de dl prof. Becarian.

„*Fluierul lui Iancu*”, poem original, recitat de secr. lit. al „Astrei”, dl *Horia Petra-Petrescu*.

„*Dorule!*” și „*La fântână*”, coruri — executate de corul învățătorilor din Treiscaune.

După o pauză de zece minute a urmat partea a doua a programului:

„*Neue Blumen*”, uvertură de B. Leopold — executată de „*Filarmonica Astrei*”.

„*Zefirul*”, cor, executată de corul învățătorilor.

Elegia de Massenet, trio, executat de * * *

„*Caprice viennois*” de F. Kreisler, executat de „*Orchestra filarmonică a Astrei*”.

Atât corul învățătorilor, cât și orchestra și elevele, împreună cu soliștii au escelat, stârnind ropote îndreptățite de aplauze.

A urmat tradiționalul dans până în zorii zilei.

A doua ședință.

A doua ședință a adunării generale s'a deschis la ora 10, Luni, 14 Sept., în sala festivă a Prefecturii. Președinte al ședinței: dl Dr. Gh. Preda. Deschizând ședința dl președinte a dat cuvântul dlui secretar-administrator *Nicolae Băilă*, ca să citească telegramele și scrisorile de felicitare.

Telegrame și scrisori de felicitare și aderare au sosit dela următorii: dl *Nicolae Iorga*, ministru-președinte și președintele

„Ligii culturale“ ; dl *Dr. Valeriu Pop*, ministrul Ardealului ; P. S. Sa *Episc. Nicolae Ivan* (Cluj) ; P. S. Sa *Episc. Roman Ciorogariu* (Oradea) ; P. S. Sa *Episc. Traian Badescu* (Caransebeș) ; P. S. Sa *Dr. Alex. Nicolescu* (Lugoj) ; P. S. Sa *Episc. Dr. Alex. Russu* (Episc. Maramureșului) ; dl *Dr. Isopescu-Grecul*, rectorul Universității din Cernăuți ; dl *Dr. Iuliu Hațieganu*, rectorul Universității din Cluj ; dl prof. univ. *Dr. Bărbat*, președ. „Extensiunii Universitare“, Cluj ; dl colonel *Gh. Bacaloglu*, președ. soc. culturale „Cele trei Crișuri“, Oradea ; dl *I. Pelivan*, președ. Regionalei „Astra Basarabeană“, Chișinău ; dl *Teodor Costescu*, președ. „Palatului Cultural“, Turnu-Severin ; păr. protopop *I. Simu*, Sebeș ; prof. *Dr. Mihail Șerban*, rectorul Acad. de agric., Cluj ; *Dr. V. Ilea*, președ. desp. Sighet ; dl *Ascaniu Crișan*, v.-preș. desp. Arad și dl *Nic. Bogdan*, dir. de lic. Cluj.

După cetirea telegramelor a salutat păr. protopop *Aurel Nistor* (Sf.-Gheorghe) „Astra“ în numele „Ligii culturale“, arătând că dsa s'a pus în fruntea unei secții a „Ligii“ în Sf.-Gheorghe, nu ca să contracareze interesele „Astrei“, ci ca să faciliteze prosperitatea culturală românească a ținutului.

Tot dl *Aurel Nistor* a vorbit mai apoi ca referent al „Comisiei încredințate cu examinarea raportului general“. Dl refent și-a exprimat deosebita bucurie pentru alegerea orașului Sf.-Gheorghe ca loc de întrunire, întrucât până acum Sf.-Gheorghe nu s'a bucurat de această mare cinste. Apoi a adus elogii conducerii „Astrei“, în special dlui *Dr. Gh. Preda*, care în absența dlui *Vas. Goldiș* și fiind dl *Dr. Oct. Russu* dimisionat din postul de vice-președ., a prezidat singur. Dl *Nistor* a constatat mai apoi că „Comitetul central și-a îndeplinit conștient datoria“ în timpurile acestea grele, de tranziție și că bilanțul mai redus este îndreptățit.

Pentru ca satele să fie într'o legătură mai continuă și mai strânsă și ca să fie o conducere unitară pe întreg teritoriul de activitate al „Astrei“, mai ales pentru a avea totdeauna un contact direct și imediat cu realitatea rurală — raportorul cere în numele comisiei un „conferențiar cultural“.

Ridicarea unui cămin cultural la Cluj e pe deplin îndreptățită.

În ceea ce privește propaganda culturală în săcuime, comisiunea e de părere că conducătorii despărțămintelor din teritoriul săcuiesc vor trebui să lucreze braț la braț, după acelaș plan și să înainteze comitetului central, în scris, propuneri concrete.

O rezolvare tot așa de favorabilă cere comisiunea dela comitetul central în ceea ce privește ajutorarea Regionalelor din Basarabia și Dobrogea, unde primejdia desnaționalizării populației românești este destul de pronunțată.

Comisiunea pledează pentru o informație cât mai amplă despre frumoasa și intensiva activitate a despărțămintelor active, ca exemplul bun să servească drept stimulent și altor despărțăminte.

Comisiunea insistă ca „Astra” să întreprindă pașii necesari ca să aibă pe C. F. R. bilete de liber parcurs, pentru că propaganda culturală să nu sufere din lipsa acestor bilete, cere mai apoi ca să se tipărească în „Biblioteca poporală a Asociațiunii” piese teatrale populare bune pentru popor, deoarece este mare lipsa în privința pieselor populare.

Comisia cere ca sistemul din anul acesta de a tipări lista în rubrici a conferențelor și a conferențiarilor, să fie menținut, deoarece astfel se evidențiază mai bine temele tratate și se poate naște o emulație nobilă în alegerea temelor.

Raportorul propune să se exprime mulțumiri donatorilor din anii trecuți și să se aprobe raportul general pe anul 1930/31.

Deschizându-se discuția la raportul general, reprezentantul despărțământului *Cetatea Albă* (Basarabia), dl *Dr. Mirăescu*, a schițat istoricul înființării acestui despărțământ, a descris în colori vii bucuriile și durerile despărțământului (câștigarea de fonduri prin ținerea unor festivaluri și baluri, trimiterea cărților bune și pe la târgurile de țară, prin colportori ambulanți, sprijinirea elevilor orfani și săraci) și a apelat la centrul „Astrei” ca să trimită cât mai multe publicații de ale „Astrei” în Basarabia, în special despărț. *Cetatea Albă*.

Dl inspector școlar *Atanasie Popa* (Cluj) a ținut o vorbire mai lungă, plină de avânt și de sfaturi practice. A pledat pentru ducerea în îndeplinire a cererilor dlui *Mirăescu* din *Cetatea Albă*, deoarece ținutul Basarabiei trebuie să ne fie scump tuturor și salvarea lui din mrejele ideilor subversive o problemă capitală de politică culturală. A cerut mai apoi ca adunările generale ale „Astrei” să se țină, de obicei, tot în alte și alte regiuni, pe unde pulsația vieții intelectuale lasă de dorit. Dl prof. *G. Bogdan-Duică*, a făcut propunerea -- și ea a fost primită -- ca luminoasele puncte de vedere ale dlui *Atanasie Popa* să fie așternute pe hârtie și trimise comitetului central, spre deliberare.

Dl *Dr. Vasile Bologa* a rugat adunarea generală ca să primească propunerile referentului comisiunii pentru examinarea raportului general, atât în general, cât și în special, urmând ca comitetul central să caute soluționarea acestor propuneri în modul cel mai satisfăcător.

Dl președinte *Dr. Gh. Preda* a dat unele explicații cu privire la propunerile comisiunii, că d. e. din lipsa de mijloace materiale, nu se poate gândi „Astra”, deocamdată, la angajarea unui conferențiar; că s’au făcut încercări cu colportajul, dar fără de rezultatele dorite -- ceea ce nu însemnează că „Astra” va abandona ideea --; că „Astra” va căuta să publice în „Biblioteca” ei „poporală” piese teatrale populare vrednice de jucat.

Adun. gen. a luat act de raportul general și de propunerile comisiei de cenzurare -- urmând ca comitetul central să le satisfacă, în marginile posibilității.

A urmat raportul comisiei pentru întregirea comitetului central. Raportor a fost dl prof. univ. G. Bogdan-Duică; dsa a cetit următorul proces verbal: „1. Comisia este de părere că, privitor la demisia dlui V. Goldiș, adunarea generală să nu primească demisia dlui președinte și să-l roage a rămânea și de aici înainte conducător prim al „Astrei”; 2. Pentru dl Octavian Russu propune ca adunarea să primească demisia din comitetul central, să-i mulțamească pentru serviciile aduse „Astrei” și să aleagă în locul dsale pe dl Nicolae Togan, protopop gr. cat. Sibiiu”.

Adun. gen. a primit, fără de discuție, propunerile comisiei.

Dl Eugen Sibianu a fost raportorul comisiei pentru cenzurarea socotelilor pe anul 1930 și a bugetului pe anul 1932. Comisia a aflat gestiunea pe anul 1930 a „Astrei” și a „Internatului” pe anul școlar 1930/1 în ordine și a propus ca pentru pozițiile din activul bilanțului „Astrei” și „Internatului”, luat sub titlul de „răs punzătorii” și „taxe restante” să se creieze din excedente un fond de acoperire a acestor creanțe. Adunarea generală, la propunerea comisiei, a dat descărcare comit. central pentru gestiunea financiară a „Astrei” pe anul 1930 și pentru gestiunea financiară a „Internatului” de fete pe anul 1930/1, a aprobat totodată proiectul de buget pe anul 1932.

Dl Dr. I. Bianu, raportorul comisiei pentru modificarea art. 21 din Statute și întregirea art. 13 din Pragmatica de serviciu, a propus modificarea art. 21 — până la modificarea radicală a Statutelor „Astrei” — în modul următor: „Deciziuni valabile se pot lua în comitet numai dacă la ședința plenară participă, afară de președinte, cel puțin acelaș număr de membri, care se cere pentru ședința ordinară sau extraordinară, adică șase (6) membri”.

În ceea ce privește întregirea art. 13 din Pragmatica de serviciu a funcționarilor „Astrei”, s'a propus amendamentul următor: „Persoane trecute de vârsta de 50 de ani nu pot fi angajate în nici o funcțiune retribuită de Asociațiune”. Adunarea generală a primit în întregime propunerile.

Dl Lt.-col. Enescu, raportorul comisiei pentru înscrierea de membri noi, a promis în numele comisiei că va face apel la toți funcționarii autorităților civile și militare din Sft.-Gheorghe și că despre rezultatul apelului de înscriere va refera comitetului central. S'a primit cu plăcere.

Invitări ca să se țină adun. gen. a primit „Astra” din partea a trei orașe: Tg.-Mureș (prin Dr. Ioan Pantea, adv.); Brașov (prin Dr. Nic. Căliman, med.); Deva (prin dl C. Sporea, dir. Șc. norm.) S'a lăsat în grija comitetului central alegerea.

Dl președ. Preda — terminându-se ordinea de zi — a mulțumit călduros tuturor, organizatorilor, dlui prefect, dlui primar și societăților, pentru buna primire.

Masa comună din 13 Sept. a început la ora 2, în sala „Teatrului oraşenesc”. Au luat parte peste 300 de persoane, dominând în mijlocul oaspeţilor şi localnicilor o armonie desăvârşită. În timpul banchetului a cântat muzica şcoalei de infanterie.

Întâiul toast l-a ţinut I. Pr. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae. I. Pr. Sf. Sa a spus că în acele momente întreaga asistenţă îşi îndreaptă gândul spre preşedintele de onoare al „Astrei”, M. Sa Regele Carol II., asigurându-L de devotamentul ei şi făgăduindu-I că „Astra” va fi întotdeauna în fruntea instituţiilor care vrea să cimenteze Statul acesta.

Dl *Gh. Bogdan-Duică* a salutat pe propagandiştii culturali ai „Astrei” din ţinuturile săcuieşti şi le-a dorit succes în munca întreprinsă. Dl *general I. Manolescu*, preşedintele „Caselor Naţionale”, şi-a exprimat satisfacţia sufletească, văzând propaganda culturală a „Astrei” iubite într'un ţinut ca acesta. În numele dlui ministru de justiţie Hamangiu şi al „Societăţii Scriitorilor Români”, dl *Cincinat Pavelescu*, a ridicat paharul în cinstea „Astrei”.

Seria discursurilor — fiind timpul înaintat şi nemai putând să vie alţii la cuvânt — a terminat-o dl *Dr. Gh. Preda*, care şi-a exprimat deosebita satisfacţie, văzând această strălucită manifestaţie culturală. A evidenţiat meritul despărţământului local, care în frunte cu entuziastul ei preşedinte, dl *Tigoianu*, a aranjat totul spre mulţumirea tuturor. Dl Preda a ridicat paharul în sănătatea comitetului aranjator şi a învăţătorilor şi învăţătoarelor de prin sate şi oraş, cari şi-au priceput chemarea culturală într'un mod desăvârşit.

*
*
*

Sedinţa festivă a Secţiilor ştiinţifice-literare s'a ţinut la 5, tot în sala festivă a Prefecturii. Conferenţiar a fost dl profesor *Sabin Opreanu* din Cluj. D-sa a conferenţiat despre „*Ţinutul Săcuilor*”. Studiile de până acum ale dlui Sabin Opreanu despre ţinutul acesta — au dovedit că a adâncit problemele, de aceea a şi fost rugat din partea conducerii „Astrei” să vorbească despre tema aceasta din prilejul adunării noastre generale.

Dl S. Opreanu şi-a publicat şi în cadrele „Astrei” observaţiile dsale judicioase despre „*Ţinutul Săcuilor*” (v. Biblioteca Secţiunii geografico-etnografice, Nr. 1 : „*Săcuizarea Românilor prin religie*”, Cluj, 1927.)

După conferenţiar a luat cuvântul dl *G. Bogdan-Duică*, aducând elogii antevorbitorului şi dorind să lanseze câteva gânduri, vrednice de a fi exprimate din prilejul acesta.

Dl Bogdan-Duică constată că monografiile comunelor şi a ţinuturilor din România sunt prea puţin numeroase, după războiu, şi că ar fi o datorie de onoare a învăţătorilor, a preoţilor şi tu-

turor intelectualilor noștri, cari mănuiesc cât de cât peana, ca să contribuie ca monografiile de acestea cu cercetări de etnografie românească să apară cât mai multe. Numai astfel ne vom putea cunoaște țara, ca să o îndrăgim.

Dl președ. *Dr. Gh. Preda*, a mulțumit atât conferențiarului, cât și dlui *Gh. Bogdan-Duică* pentru luminoasele expuneri și a închis ședința festivă în aplauzele asistenței numeroase.

Expoziția dela școala primară din Sf.-Gheorghe.

O frumoasă expoziție a fost aranjată în 4 săli ale școlii de stat primare. Trebuie să menționăm străduința neobosită — de multe săptămâni — ale președintelui despărțământului, dl Mihail Tigoianu, primpreședinte al Tribunalului, ca expoziția să fie cât mai reușită. A cutreerat întreg județul împreună cu preotul Iosif Popovici, *fotografiind aproape toate bisericile românești, multe case culturale, cari au fost înainte școli confesionale românești și case parohiale.* Aceste fotogra'ii au fost aranjate, cu mult gust de dl președinte al despărțământului, cu ajutorul secretarului *I. Ticușan* și al entuziastului păr. protopop *Aurel Nistor*. Relevăm între aceste fotografii pe ale vechilor biserici ortodoxe din Iarăși (1760), Chirchiș (1784), Beleni (1780), Zagon, Bicfalău, etc., ale bisericilor gr. catolice din Arcuș, Ghelița, Lisneu și Turda. A tras deosebita atențiune biserica rom. catolică din Sânzieni, edificată la 1401 de Alexandru cel Bun, voevodul Moldovei. Se vedea clar pe un perete exterior sculptura boierului moldovean din stema Moldovei.

În același timp pe o masă erau adunate în mănunchiu *chestionarele din aproape toate comunele românești*, cu datele necesare unei monografii ale județului din punct de vedere românesc. Pe un perete erau fixate trei hărți cu datele statistice comparative ale românilor ortodoksi și greco-catolici din anii 1760, 1804 și 1931; Hărțile au fost lucrate pe baza datelor culese de păr. protopop *Aurel Nistor*, de dl *E. Bosin*, directorul Camerei de agricultură.

În aceeași sală erau expuse *icoane vechi și cărți vechi religioase*, din parohiile ortodoxe Arini, Arpătac, Hăghig, Vâlcele, Bicsad, Bicfalău, Ozun, Lisneu, din parohia gr. cat., Lisneu. Asemenea erau costume, cusături și alte obiecte vechi țărănești din Arpătac, Iarăși, Arini, Hăghig, Băcel și Lunca Călnicului. Adunate și trimise de preoții satelor precum și cusături naționale din Vâlcele, Covasna și Zagon, adunate și expuse de dna Eugenia Vasilescu, directoara școlii normale de fete din Sf. Gheorghe.

În a doua sală era *expoziția despărțământului Covasna* cu diferite obiecte din frunțașă comună Covasna. Această expoziție

era punctul de atracție al vizitatorilor. Meritul reușitei este în mare parte al insuflețitului președinte al despărțământului Covasna, *dl Ioan Culcă*, avocat. Rar și se dă ocazie să vezi atâta devotament, insuflețire și tenacitate câtă a dovedit dsa. Cu o dragoste de artist, preocupat numai de arta sa, a alergat, a muncit, săptămâni întregi, până și-a văzut visul împlinit. O sală întreagă era aranjată numai cu lucruri expuse din o singură comună, arătând într'o icoană vie felul de viață al mocanilor covăsneni, vestiți în întreaga țară ca producători de cea mai bună brânză și cașcaval din lapte de oaie. Erau expuse toate produsele stânei ciobănești, cu toate obiectele de fabricație și de pază; lâna în toate fazele ei de prelucrare, cu câteva răsboaie, la cari țeseau fetițe de 8 ani, vârtelnițe, „rischitoare”, furci de tors, scăr-mănătoare etc., toate puse în lucrare de mâni meștere de fete și femei.

Piei de urși, mistreți, lupi, vulpi, râși etc., vulturi, ulii, pușcați în munții Covasnei, împodobiau pereții. Într'un colț, între stânci, un izvor natural de „borviz”; din apa curgătoare se ridicau beșicuțele borvizului, așa cum, se vede, de fapt în Covasna.

În a treia sală erau expuse *produsele regiei C. A. M. din Sft.-Gheorghe*. Directorul ing. *Ștefan Mihalache*, un neobosit membru al comitetului despărțământului „Astrei”, a aranjat în mod artistic toate produsele fabricii de tutun, începând dela frunzele late de tutun până la cea mai mică țigaretă.

În aceeași sală erau expuse produsele *fabricei de țesătorie I. Klinger*, din Sft.-Gheorghe, cari au stors admirația vizitatorilor. Dela diferitele pânzeturi simple, de olandă fină, până la mușamale, în cele mai variate culori și calități, găsiți tot ce e necesar într'o casă.

În altă parte a sălii erau aranjate toate *apele minerale* (borvizuri) din cuprinsul județului: Vâlcele, Matild, Perla (Bodoc), Măria (Malnaș). Salutaris, Gloria, Regina, Horgas, etc.

În sala a 4-a era *expoziția camerei de agricultură* condusă de protopopul *Aurel Nistor* și a *asociațiunei agricole*, aranjată cu mult gust și pricepere. Într'o parte a sălii erau aranjate produsele agricole din județ, între cari escelau soiuri foarte variate de grâu de toamnă și primăvară, de porumb și cartofi, cari se cultivă în măsură mare. A atras atențiunea vizitatorilor exemplele minunate de plante de porumb de Canada, aclimatizat în ferma Iosif Tolh din Hăghig, cari aveau fire de 3 metri lungime, cu câte 5—6 ștulei, cu boabe mari și cu coceanul foarte subțire, dând o producție de 2500 kgr. la jugăr (peste 4000 kgr. la hectar). Asemenea erau admirate plantele: varză de furaj, recoltate din susnumita fermă și a lui Alexandru Boer din Hăghig. Erau rezultatul primei încercări, cu o reușită peste așteptare, dând o recoltă de 30.000 kgr. la jugăr; câte-un fir avea înălțimea de

1'40 m. și o greutate de 7—10 kgr. Foarte instructiv a fost un tablou comparativ al produselor agricole din județ, alcătuit de *Dr. Ioan Popa*, președintele comisiei interimare a orașului Sft.-Gheorghe.

În cealaltă jumătate a sălii era arătată în mod sugestiv situația tragică a *agriculturii din lumea întreagă*. S'a expus d. e. 500 kgr. de grâu (produsul mediu al unui jugăr în anul 1931, în urma ploilor prea multe) din vânzarea cărora un sătean nu-și poate cumpăra decât o pereche de cisme. Pe o parte a cântarului era grâul, pe alta perechea de cisme. În altă parte erau expuse 100 kgr. grâu și alături toate obiectele de sticlă necesitate, ce se puteau cumpăra cu prețul grâului: o cutie de zahăr, două fiară de plug, o sticlură de medicină, etc.; asemenea era expusă o sticlă de lapte cu echivalentele: 1 decilitru oțet, $\frac{1}{2}$ kgr. borviz, o cutie de chibrituri, 8 nasturi, 3 penițe, 1 creion, 1 $\frac{1}{2}$ buc. țigaretă, 4 agrafe etc.

Vizitatorii au înțeles din aceste tablouri comparative situația disperată a agriculturii, rămânând adânc impresionați.

Întreaga expoziție a fost deschisă Duminică și Luni și pusă cu intrare gratuită la dispoziția vizitatorilor, cari au fost în număr de peste 7000.

Premierea obiectelor arătate la „Expoziția” din Școala primară de Stat.

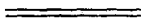
Comisia instituită în șed. I. a adunării generale, după ce a trecut în revistă generală toate obiectele expuse, a dat următoarele patru premii:

Premiul I: Despărțământului Covasna al „Astrei”, pentru produsele expuse;

Premiul II: Camerei de agricultură a județului Treiscaune;

Premiul III: Fabricii de tutun din Sf.-Gheorghe;

Premiul IV: Fabricii de țesut Klingler din Sf.-Gheorghe.

Cuvinte regale.

La adunarea generală dela Caransebeș (Noemvrie 1930) *M. S. Regele nostru Carol al II-lea*, președintele de onoare al Societății noastre, a rostit cuvinte, cari ar trebui să se întipărească în conștiința tuturor. M. Sa a spus :

„Orice instituție, care-și face întreaga sa datorie, o consider „ca un colaborator al fiecărei zile. Mai ales în aceste zile, când „mijloacele restrânse ale Statului nu-i permit a-și îndeplini *toată* „datoria către școală, asociațiile culturale în cap cu „Astra” au „rol covârșitor. Acolo unde nu poate pătrunde școala, să pă- „trundă asociațiile culturale. Chiar în timpuri normale rolul lor „nu e să învețe buchile pe copii, ci să completeze rolul școlii „în viața de Stat și de toate zilele, să aducă școala în viața co- „tidiană a mulțimei. Trecutul atât de frumos al acestei Asociații „nu poate fi decât cea mai mare chezășie că-și înțelege rostul său „în popor și Stat“.

Voci de presă despre „Astra“ culturală.

Insemnătatea rolului, care l-a jucat „Astra“ în trecut și marea misiune ce o are și în zilele noastre au fost accentuate din prilejul adunării generale dela Sft.-Gheorghe de oameni cu competență.

Ne facem o deosebită plăcere de a reproduce din vocile de presă câteva specimene caracteristice, ca să rămână și în analele „Astrei“ dovadă despre sentimentele ce le nutresc cei buni ai noștri față de societatea noastră.

Publicăm escerpte din articolele următorilor domni (după alfabet): Dr. I. Lupas, Valeriu Moldovan, I. Simionescu.

Di **Dr. I. Lupas** a scris în „Universul“ două foiletoane (13 și 14 Sept. 931) întitulate : „7 decenii de organizare culturală românească în Transilvania“. După ce a schițat trecutul „Astrei“, caracterizând pe diferiții conducători, termină astfel :

„Examinând progresele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român în acest răstimp de 7 decenii (1861—1931), putem constata că activitatea ei de până acum a trecut prin două faze distincte : faza consolidării (1861—1896) și faza expansiunii (1896—1931).

„Dela 1861—1896, timp de 35 de ani fiind conducătorii ei preocupați de consolidarea acestei instituțiuni în granițele istorice ale Transilvaniei, au organizat despărțămintele, au înființat școala civilă de fete din Sibiiu, au distribuit burse pentru studenți, ajutoare pentru școli, biblioteci și meseriași, au organizat expozițiuni cu scop de a îndemna poporul la muncă sistematică și productivă.

„Dela 1896—1931 au întins propaganda culturală și de organizare peste granițele Transilvaniei de odinioară, ținând, la 1896, cea dintâi adunare generală în Banat (Lugoj), apoi în Bihor, la Beiuș (1898), la Oradea-mare (1920), în Maramureș la Sighet (1921). Aceste năzuinți de expansiune s'au afirmat și mai mult după anul 1924, când fosta Asociațiune arădană, la indemnul dlui Vasile Goldiș, s'a contopit cu Asociațiunea din Sibiiu, transformându-se

intr'un despărțământ al acesteia. Tot atunci s'a decis și expansiunea Asociațiunii spre Răsărit, în Basarabia, unde fusese invitată de către Arhiepiscopul și Mitropolitul Gurie, cu prilejul adunării comemorative dela Câmpeni.

„Astfel președinția lui Vasile Goldiș, pe lângă serbările de înfrățire dela București și dela Breaza (1924), pe lângă comemorarea lui Avram Iancu la Țebea, Câmpeni și Cluj (1924), s'a inaugurat prin două importante etape de expansiune: una spre Apus, până la Tisa, cealaltă spre Răsărit, până la Nistru.

„În cursul celor șapte decenii, conducătorii Asociațiunii, dela Andrei Șaguna până la Vasile Goldiș, au dat numeroase dovezi ale acelorasi însușiri, pe cari Alexandru Odobescu le descoperise: multă prudență, multă abnegațiune și mult patriotism concentrat. Cu astfel de însușiri au fost în stare să creeze o luminoasă tradiție de progres și să trezească sentimentele de încredere ale poporului în viitorul acestui așezământ cultural, considerat cu drept cuvânt ca un al doilea altar“.

Di *Valeriu Moldovan* a scris în ziarul „Patria“ din Cluj un foileton, intitulat: „Anul jubilar al „Astrei“ (10 Sept. 931), din care cităm următoarele părți marcante:

„Se împlinesc 70 de ani dela cea dintâi adunare generală, ținută la Sibiu, unde intelectualii ardeleni, în frunte cu cei doi arhieri Șaguna și Șuluțiu, au pus temelie definitivă puternicului așezământ de cultură românească și de solidaritate națională numit „Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român“.

„În zilele de 28, 29 August s'au împlinit 20 de ani dela măreața și neuitata adunare generală ținută la Blaj, din prilejul jubileului de o jumătate de veac dela întemeierea „Astrei“.

„Cei cari au avut fericirea să asiste la această din urmă adunare, cetind aceste rânduri, vor resimți de sigur fiorii de entuziasm și de mândrie națională, cari s'au instăpânit asupra noastră în cele două zile petrecute la Blaj.

„Imi aduc aminte cum însuși corespondentul celei mai șovine gazete ungurești, celebra „Budapesti Hirlap“, nu s'a putut eschiva de sub vraja și măreția acestei manifestațiuni, recunoscând că la Blaj a fost ceva mai mult decât o simplă manifestare culturală. La Blaj — scria corespondentul — am văzut manifestarea plină de vigoare a unui neam, a unei Națiuni.

„Este bine și util, ca în zilele noastre de maximă desagregare sufletească, să ne întoarcem la „cele trecute vremi“ și din reamintirea lor să dobândim puteri nouă pentru viitor.

„Adunarea jubilară dela Blaj a însemnat punctul de culminațiune, secerișul bogat al sămânței de unitate și solidaritate națională, aruncată în pământul mănos al neamului la 1861.

„A fost o clipă neuitată, când toți arhierii români din Ardeal și Bănat, în frunte cu cei doi mitropoliți, Ioan Meșianu dela Sibiiu și Victor Mihali dela Blaj, au trecut îmbrăcați în pompoasele lor ornate, scăldate în soare, printre zecile de mii de țărani și intelectuali, în drumul lor triumfal dela reședința mitropolitană până la catedrală.

„Nu a rămas ochiu, care să nu lăcrimeze și suflet, care să nu vibreze la gândul, că i-a fost dat să asiste la o clipă istorică.

„Am simțit cu toții că în momentul acela s'a pus cunună pe o operă, superioară în valoarea ei, chiar asiduă muncii literare și culturale de-o jumătate de veac. Am știut că „Astra” noastră a biruit atunci peste păcatele și boalele, inerente la un popor tânăr, abia trezit la viață obștească conștientă, boală care se cheamă : desbinare politică și confesională.

„Din nefericire hidra, pe-atunci numai cu două capete, cel politic și cel confesional, nu a sucombat definitiv. Ba mai mult, se pare, că dela Unire încoace, i-a mai crescut un cap, cel al desbinării pe tema de „regăteni” și „ardeleni”.

„Azi, mai mult ca ori când, aceste trei capete hădoase par a stăpâni asupra noastră și tind a nimici rezultatele frumoase de solidaritate națională, cari formează activul nemuritor al activității de șapte decenii ale „Astrei”.

„În mijlocul crizei economice și sufletești, în care ne sbatem și a nervosității generale și fatale sub auspiciile cărora ne pregătim să serbăm la Sft.-Gheorghe 70 de ani de viață ai „Astrei”, nu e permis să ne lăsăm prada desnădejzii, care se exprimă în formula „grija zilei de azi și teama zilei de mâine”.

Neamul nostru a trecut victorios peste alte crize materiale și morale, mult mai grozave decât cele de acum.

„Jam alios vidimus ventos”.

„Și-apoi, cine are ochi de văzut, trebuie să constate, că se ivesc, timide, zorile unor vremi mai bune.

„...Faptul că însuși în sânul „Astrei” oameni bine pregătiți și cu suflet frățesc, veniți din vechiul regat, sunt primiți cu drag și ridicați la cele mai înalte posturi de conducere, cum este cazul vrednicului vicepreședinte Dr. Preda sau al primpreședintelui tribunalului din Sft.-Gheorghe, care stă în fruntea despărțământului din acest oraș, trebuie să ne umple inimile de bucurie și de încredere în viitor.

„Am fi foarte fericiți dacă adunarea jubilară dela Sft.-Gheorghe ar însemna un început de revenire la vechile tradiții de solidaritate politică, confesională și națională, imperativele categorice pentru toți câți au muncit în cadrele iubitei și venerabilei noastre „Astre”.

„Să ne lăpădăm deci măcar pe o clipă „de toată grija cea lumească“, de tot ce ne desparte în tabere politice, confesionale și regionale și toți într'un cuget și o simțire, să ne grupăm în jurul drapelului nepângărit al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, care în Dumineca viitoare va descinde pentru prima oară într'un ținut, azi înstrăinat și va împărtăși câteva raze de cultură românească printre puținii pioneri ce îi avem la Sft. Gheorghe.

„Va fi cel mai frumos prinos, ce-l vom aduce „Astrei“ jubilare“.

Dl *I. Simionescu* a publicat în „*Universul*“ (1 Oct. 1931) un foileton, intitulat: „*Astra*“. Cităm câteva pasagii.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ a rămas de fapt cea mai statornică societate culturală, din întreaga Românie. I s'ar putea alătura, ca urmărind acelaș scop, Ateneul Român ori Liga culturală. Cel dintâi are un câmp de acțiune mult prea restrâns; cea de a doua o activitate cu multe intermitențe.

„...Ca mijloace de propagandă culturală, Asociațiunea poate fi luată drept exemplu. Planul de luptă împotriva întunecului mulțimii și mai ales împotriva indolenței sufletești, ce a cuprins pe cei mai mulți apropiați ei, este desăvârșit.

„Din sediul central, rămas la Sibiiu de unde a pornit inițiativa, se întind cărări bătute, spre sediile înființate nu numai în orașele mai de seamă, dar până în satele cele mai depărtate. După unire au trecut și Carpații; au ajuns până în Basarabia, unde se simte încă imperioasa nevoie a unei intensificări culturale. Așa numitele Despărțăminte ale Astrei, sunt focare de radiare locală, mai eficace decât cea pornită numai dela sediul central. Publicațiuni de tot soiul, teoretice și practice, sunt răspândite cu profuziune. Conferențieri plătiți într'o vreme, benevoli azi, împânzesc țara, răscolind prin puterea mai vie a vorbei entuziaste, sufletele aplecate spre lăncezeală. Intensificarea culturală nu este lăsată numai în seama învățătorilor, ca dincoace de Carpați. Imbucurător e că iau parte intelectuali de toate categoriile: profesori, advocați, medici, preoți. Profesorii universitari din Cluj numai într'o iarnă au ținut peste 20 conferințe la sate, pentru popor.

„Adunările generale anuale nu au loc la sediul principal, ci în orașe diferite. Sunt prilejuri de trezire ori de manifestare etnică, așa cum a fost anul acesta, la Sft. Gheorghe.

„Nici una din asociațiunile culturale din restul României nu desfășoară o activitate atât de meticulos studiată, după un plan bine stabilit și pe cât posibil în întregime urmărit. Ce e al Cesarului e de dat Cesarului.

„Dar iarăși e adevărat. că activitatea Asociației slăbește. Aparențele au rămas aceleași; intensitatea este micșorată. Și e trist pentru țara întreagă, în sine, dar mai ales în comparație cu vecinii noștri cehoslovaci. Cauzele sunt multiple. Una este molipsirea, iute săvârșită, că asemenea asociațiuni trebuiesc susținute numai de stat. Cei care mai înainte deschideau fără murmur baerile pungii, acum leagă cu zece noduri. Deși greșită, concepțiunea aceasta prin drăcească propagandă, prinde tot mai adânci rădăcini. Altă cauză, cum am atins-o mai sus, e de natură politică. Incercarea unora de a trage folos și din prestigiul moral al Astei, câștigat pe vremea idealismului național, a dus la desbinarea forțelor și chiar la lovituri directe, cum a fost tăierea subvențiunii

„Totuși dacă Astra își duce încă traiul, păstrând tradiția vremurilor de înălțare, se datorește conducătorilor ei din vremea de după Unire: Andrei Bârseanu și Vasile Goldiș, dintre puținii, dacă nu ultimii, care au păstrat drept stea magică a vieții lor, acel naționalism integral, pe care am fost deprinși să-l admirăm în școală prin apoteozarea faptelor unui Bărnuțiu.

„Nu l'au întinat luându-l drept pedestal al ambițiilor personale hipertrofiate. I-au slujit cu credință și tărie, adesea cu eroism, până la cea din urmă clipă, cu convingerea deplină și pilduitoare, că așa se cuvine să înțelegem sprijinul datorit de fiecare întăririi neamului, într'o vreme când oricât de slabă desbinare poate aduce amenințarea de năruire a tot ce s'a câștigat cu atâtea sacrificii de vieți.

„Scrisoarea de pe patul suferinții, adresată de către dl V. Goldiș, președintele Astei, M. Sale Regelui Carol al II-lea, cuprinde în ea ceva epic. Sincera expresiune a sentimentelor de adevărat naționalism, care i-a călăuzit viața-i sobră, închinată binelui obștesc, în mijlocul deslănțuirii sgomotoase a tot soiul de ambițiuni restrânse, sună ca și trâmbița judecății de apoi.

„Vorbele lui se adresează nouă, tuturor; țării întregi. Este vreme de reculegere și de îndreptare a acțiunii fiecăruia spre salvarea și întărirea neamului, dacă în sufletul nostru a mai rămas ceva din naționalismul înaintașilor evocați numai la zile mari”.

Din „Biblioteca populară a „Asociațiunii“
am tipărit în decursul anului 1931 următoarele numere :

Pentru cei ce vreau să declame poezii naționale, patriotice :
I. U. Soricu : Ingerul a strigat. (No. 181)

Pentru cei ce vreau să se împrietinească cu literatura română și vreau să știe cine au fost și ce au scris poeții *V. Alecsandri, Gh. Coșbuc și Grig. Alexandrescu :*

I. Agârbiceanu ; „Marii cântereți ai neamului“. (No. 182)

Pentru cei ce se interesează de istoria neamului românesc :
„Arhanghelul dela Turda“ de A. Nanu. (No. 183). (Uciderea lui Mihai Viteazul, povestire istorică.)

Pentru cei ce doresc sfaturi medicale :

„Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare“ de Dr. Iosif Stoichiția. (No. 184)

Pentru cei ce vreau să cunoască viața și sbuciumul fraților noștri de pe Valea Someșului :

„Copiii Ursuțului“, povestiri de *Ioan Pop-Reteganul.* (No. 185)

Pentru cei ce vreau să afle câte ceva din istoria romanilor :

„Biografii romane I.“ de Grube, în trad. lui *Nicolae Petra-Petrescu.* (No. 186)

Cei ce vreau să aibă un calendar folositor și cu material de lectură beletristică, economică ; *„Calendarul Astei“* pe 1932, redactat de *Horia Petra-Petrescu.* (No. 187)

Pentru cei ce vreau să aibă îndrumări despre rostul diferitelor cântece religioase și tipicul Sf. Liturghii :

„Tâlcuirea Sfintei Liturghii“ de pâr. *Dr. Nic. Terchilă.* (No. 188)

Pentru cei ce vreau să citească sfaturile purcese dela inimă ale marelui nostru îndrumător cultural prof. *Nicolae Iorga :*

„Pentru țăranul român“, articole de *Nic. Iorga*. (No. 189)

Pentru cei ce se ocupă cu *pomăritul* și ar vrea să aibă sfaturi practice :

„*Cultura pomilor*, după clima, poziția și solul grădinei“, de *Ieronim Mardan*. (No. 190)

După cum se vede din cele comunicate mai sus, „*Bibl. pop. a Asoc.*“ a tipărit în anul 1931 :

- a) poezii de declamat, patriotice ;
- b) 3 conferențe despre poeții mari români ;
- c) o povestire istorică din istoria românilor ;
- d) sfaturi medicale ;
- e) povestiri din viața țăranilor de pe Valea Someșului ;
- f) schițe din istoria romanilor ;
- g) un calendar pentru popor ;
- h) o broșură religioasă ;
- i) sfaturi pentru țăranul român — educație cetățenească ;
- k) sfaturi în legătură cu pomăritul.

Broșurile cele mai multe cu ilustrațiuni și cu coperte colorate, costă câte 10 (zece) Lei. (Singur „*Calendarul*“, de 200 pag. 15 Lei.)

Toți, cărora le zace la inimă răspândirea cărții celei bune în masele poporului dela sate, să răspândească aceste publicațiuni.

Dacă nu le găsesc în librăriile orașului lor să comande numerele dela „*Astra*“ *culturală*, Sibiiu, str. Șaguna 6.

Revista „TRANSILVANIA“

Cuprinsul anului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1931

Anul al 62-lea.

Cuprinsul anului 1931.

	Pagina
Convocarea la adunarea generală dela Sft.-Gheorghe	1
Raportul general pe anul de gestiune 1930/1	3
Anexa I.: Raportul Secțiunilor Științifice-literare	26
Anexa II.: Socotelile „Asociațiunii” pe anul 1930	48
Anexa III.: Bugetul pe anul 1932	65
Anexa IV.: Activitatea despărțămintelor în anul 1930/31	78
Anexa V.: Tabloul terenurilor de case naționale	107
Anexa VI.: Tabloul bursierilor „Asociațiunii”	108
Anexa VII.: Tabloul membrilor decedați	110
Anexa VIII.: Tabloul sumar al membrilor	111
Cuvântul de deschidere la adun. gen. Sft.-Gheorghe al dlui vice-președinte <i>Dr. Gh. Preda</i>	117
Cuvântul rostit de dl prof. <i>Dr. I. Lupaș</i>	124
<i>Către un nou ideal</i> , conferință ținută la adunarea generală de dl <i>I. Agârbiceanu</i>	128
Adunarea generală dela Sfântul-Gheorghe (1931)	141
Expoziția dela Școala primară (Sft.-Gheorghe)	152
Cuvinte regale	155
Voci de presă despre „Astra” culturală:	
Dl Dr. I. Lupaș	156
Dl Dr. Valeriu Moldovan	157
Dl I. Simionescu	159
„Biblioteca populară a „Asociațiunii” în 1931	161